

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra Sociální pedagogiky

Systém pomoci obětem trestných činů v České republice

Diplomová práce

Autor:	Bc. Veronika Jechová
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	7502T011 Sociální pedagogika
Vedoucí práce:	PhDr. Jan Hubert

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Zadání diplomové práce

Autor: **Bc. Veronika Jechová**

Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Název závěrečné práce: **Systém pomoci obětem trestné činnosti
v České republice**

Název závěrečné práce AJ: The system of help to victims of crimes in the
Czech Republic

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se zabývá pomocí obětem trestné činnosti. Teoretická část práce charakterizuje možnosti pomoci obětem z hlediska viktimologie, psychologie, trestního práva, a činnosti státních a neziskových organizací. V empirické části je užit dotazník jako základní kvantitativní metoda výzkumného šetření. Dotazník mapuje informovanost veřejnosti o pomoci obětem trestné činnosti. Cílem práce je analyzovat možnosti pomoci obětem trestné činnosti v České republice.

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky, Pedagogická
fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jan Hubert

Konzultant:

Oponent: Mgr. Gabriela Slaninová

Datum zadání závěrečné práce: 20. 12. 2013

Datum odevzdání závěrečné práce:

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Chlumci nad Cidlinou dne 25. 2. 2015

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu práce PhDr. Janu Hubertovi za pokračující spolupráci, inspiraci a pomoc při odborném vedení. Dále bych chtěla poděkovat respondentům, kteří ochotně vyplnili dotazníky pro výzkumné šetření této práce.

Anotace

JECHOVÁ, Veronika. *Systém pomoci obětem trestných činů v České republice*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 78 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá systémem pomoci obětem trestných činů v České republice. Teoretická část práce se zaměřuje na základní pojmy z oblasti psychologie oběti, kde představuje historický vývoj postavení oběti a vznik vědní disciplíny, charakterizuje viktimogenní faktory, situace a viktimizaci. Dále definuje pojem reviktimizace, pojem oběť a dělí ho dle základních typologií. V neposlední řadě se práce zabývá dopady trestného činu na oběť, kde specifikuje posttraumatickou stresovou poruchu, Stockholmský syndrom a naučenou bezmoc.

Druhá kapitola představuje systém pomoci obětem fungující v České republice. Zde jsou popsány zákony, které upravují pomoc a ochranu obětem trestných činů. Z činnosti státního sektoru práce seznamuje s psychologickou intervencí Policie ČR a s participací Probační a mediační služby ČR při interakci mezi pachatelem a obětí po trestném činu. Nestátní sektor je zastoupen nestátními neziskovými organizacemi pomáhajícími obětem trestných činů, kde je představen Bílý kruh bezpečí jako organizace pomáhající obětem s celorepublikovou působností.

Na teoretickou část práce navazuje část empirická, která stanovuje cíl, základní hypotézy a popisuje nástroj výzkumného šetření. Dále prezentuje výsledky šetření pomocí grafického znázornění. Výsledky šetření jsou v závěru práce shrnuty.

Klíčová slova: oběť, viktimologie, Zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů, policie, probační a mediační služba, nestátní neziskové organizace.

Annotation

JECHOVÁ, Veronika. *System of help to victims of crimes in the Czech Republic*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2015. 78 pp. Diploma Degree Thesis.

Diploma thesis deals with a system to help victims of crime in the Czech Republic. The theoretical part focuses on the basic concepts of psychology victims, where historic development of the status of the victim and the emergence of a discipline, characterizes victimogenic factors, situations and victimization. It also defines the notion of revictimization, the notion of sacrifice and divides it according to basic typology. Finally, the work deals with the effects of crime on the victim, which specifies posttraumatic stress disorder, Stockholm syndrome and learned helplessness.

The second chapter presents a system of help to victims, which functions in the Czech Republic. Here are described laws that adjusts assistance and protection to victims of crime. The activities of the public sector work to the psychological intervention and participation of the Czech Police Probation and Mediation Service in the interaction between the offender and the victim after the offense. Non-state sector is represented by nongovernmental organizations helping victims of crime, where it is introduced White Circle of Safety as an organization helping victims with nationwide jurisdiction.

The theoretical part following empirical part, which sets a target, basic hypotheses and describes a tool of investigation. It also presents the results of the investigation using the graphical representation. The results are summarized in the conclusion.

Keywords: victim, victimology, Law no. 45/2013 Coll. about victims of crime, police, probation and mediation service, nongovernmental organizations.

Obsah

ÚVOD ..	8
1 OBĚŤ TRESTNÉHO ČINU	10
1.1 Historické proměny postavení oběti a vznik viktimologie	10
1.2 Viktimogenní faktory a situace	13
1.3 Druhy viktimizace a reviktimizace obětí	14
1.4 Vymezení a typologie obětí	17
1.5 Psychické dopady trestného činu na oběť	20
2 SYSTÉM POMOCI OBĚTEM TRESTNÝCH ČINŮ	25
2.1 Legislativní ukotvení pomoci obětem	25
2.2 Komunikace Policie ČR s obětí trestného činu	33
2.3 Participace Probační a mediační služby ČR v interakci pachatel – oběť	34
2.4 Nestátní neziskové organizace zaměřující se na pomoc obětem	38
3 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	40
3.1 Hypotézy a nástroj výzkumného šetření	40
3.2 Prezentace výsledků	43
3.3 Ověření hypotéz a shrnutí výsledků	68
ZÁVĚR	72
POUŽITÉ ZDROJE	73
SOUVISEJÍCÍ ZDROJE	76
PŘÍLOHY	78

Úvod

O pomoci obětem trestných činů v souvislosti s činností policie ČR a nestátních neziskových organizací jsem poprvé zaslechla na jedné přednášce, která se zabývala touto problematikou a zároveň seznamovala s novým zákonem upevňujícím postavení oběti v trestním právu. Nejen přednáška, ale především téma mě velmi zaujalo. Nutí mě zamýšlet se nad tím, jaké je ve skutečnosti postavení svědka, poškozeného a oběti během vyšetřování a procesního řízení.

Pro diplomovou práci jsem vybrala problematiku pomoci obětem trestných činů, protože problém kriminality je v dnešní době velmi aktuální. Především od roku 1989, kdy kriminalita výrazně vzrostla. Pokud se registruje určitý počet trestných činů, lze vyvodit, že ve společnosti existuje přinejmenším stejný počet poškozených či obětí. Každý trestný čin má svého poškozeného, a proto je nutné obětem pomoci, podpořit je nejen finančně, ale také morálně a informovat je o možnostech, které se jim v nelehké situaci nabízejí. Oběti a poškození v naší společnosti vždy byli, ale jejich práva se během historie různorodě vyvíjela, až dospěla do dnešní podoby.

Diplomová práce se zabývá systémem pomoci obětem trestné činnosti v České republice. Teoretická část práce představuje historické proměny v oblasti postavení svědků a obětí trestných činů. Dále charakterizuje vybrané poznatky z psychologie oběti, kde definuje základní pojmy, jako jsou viktimogenní faktory a situace, viktimizace, reviktimizace, typologie oběti a vyjmenuje dopady trestného činu na oběť. Práce vymezuje základní znalosti krizové intervence, trestního práva, kde se zaměřuje především na zákon upravující práva obětí trestných činů a na trestní řád. Práce seznamuje s činností státních a nestátních neziskových organizací. Ze státního sektoru bude představena činnost Policie ČR a činnost Probační a mediační služby ČR. Z nestátních neziskových organizací bude pozornost věnována především Bílému kruhu bezpečí s celorepublikovou působností.

V návaznosti na teoretická východiska bude empirická část práce zjišťovat informovanost veřejnosti o pomoci obětem trestných činů. Empirické šetření práce je kvantitativního charakteru, proto jako nástroj výzkumného šetření bude použit dotazník. Dotazník bude zaměřen na informovanost veřejnosti o možnostech pomoci obětem trestných činů, povědomí o legislativě, státních institucích a o nestátních

organizací pomáhajících obětem trestných činů. Otázky budou dále zkoumat názory a zkušenosti respondentů v této oblasti.

Cílem diplomové práce je analýza jevu oběti a svědků a popis současného pojetí tohoto jevu. Vědeckovýzkumný problém práce si pokládá otázku, zda jsou dostatečně vyjasněny kompetence jednotlivých složek péče systému o oběti trestných činů. Následným cílem výzkumného šetření je zjistit informovanost veřejnosti o možnostech pomoci obětem trestných činů. Pracovní hypotéza výzkumného šetření předpokládá, že laická veřejnost se domnívá, že pro oběti a svědky trestných činů existuje v České republice dostatečně fungující systém pomoci.

Problematika obětí trestných činů se nejčastěji vyskytuje v literatuře zabývající se kriminologií, která především zkoumá vztah a interakci mezi pachatelem a obětí před trestným činem. Dále v knihách o psychologii, kde je centrem pozornosti psychologie oběti. Rozšiřuje se i oblast literatury, která se specifikuje pouze na viktimologii a reprezentuje ji jako samostatnou vědní disciplínu. Malé zastoupení mají ovšem viktimologické výzkumy, kterých je nízký počet, jejich výsledky mohou být zkreslené a informace nedostatečné či nepravdivé. Otázky týkající se trestného činu mohou být pro mnoho obětí citlivé, nepříjemné nebo mohou vyvolávat traumatické vzpomínky. Pro některé jedince může být už samotné přiznání role oběti velkým ponížením a zraněním. Proto se domnívám, že příprava a realizace viktimologických výzkumů je nelehká a o nic lehčí není získat všechny důležité a pravdivé informace pro výzkum.

Práce může odhalit nedostatky či nesrovnalosti v systému pomoci obětem u nás - především v právní oblasti, v činnosti policie a neziskových organizací, a následně nabídnout některé možnosti řešení.

1 Oběť trestného činu

První kapitola se zabývá duševním prožíváním člověka v roli oběti. Zaměřuje se na vnitřní pochody, které se odehrávají v psychice poškozeného jedince. Klíčem k efektivní psychologické pomoci oběti je nejprve nutné porozumět jejím pocitům, vnímání a způsobům vyrovnávání se s újmou. Téma pomoci svědkům a obětem uvede podkapitola, která představí historické proměny vývoje práv a postavení obětí trestných činů ve společnosti a vznik viktimologie. Další podkapitoly se zaměřují na několik témat z oblasti psychologie oběti a vymezují její základní pojmy. Práce se zabývá viktimogenními faktory a situacemi, viktimizací a reviktimizací, typologiemi obětí a dopady trestného činu na oběť. Z možných dopadů trestného činu na oběť práce objasní především posttraumatickou stresovou poruchu, Stockholmský syndrom a stav naučené bezmocnosti.

1.1 Historické proměny postavení oběti a vznik viktimologie

V historii se spolu s lidstvem vyvíjel také systém spravedlnosti. Během staletí se měnili práva a povinnosti obžalovaných i svědků a poškozených osob. Měnilo se jejich postavení v trestním právu a také to, jak je vnímala společnost.

V předfeudální době oběť pachatele trestného činu sama stíhala, zatýkala, soudila a často i trestala. Později se tato práva přenesla do rukou státu a v průběhu času se stále upravovala, ale ochrana svědků a obětí trestných činů se nijak neměnila a byla stále zanedbávána. Ve 30. letech 20. století byly zaznamenány první ohlasy na nedostatečná práva a slabou ochranu svědků a obětí trestných činů. Zájem o práva obětí výrazně vzrostl až v 80. letech 20. století (Čírtková, 2004, s. 111). Začalo se přihlížet nejen k právním, ale také k psychologickým aspektům obětí.

Zpočátku i kriminologie se obětmi trestných činů moc nezabývala. Zajímal ji hlavně pachatel trestného činu a příčiny vedoucí ke kriminálnímu jednání. Oběť vystupovala v tomto ohledu jako pasivní článek zločinu (Tomášek, 2010, s. 149).

Významný zvrat zajistil vznik prvních zákonů o ochraně svědků a obětí trestných činů a zákonů o odškodnění obětí trestných činů. V USA tyto zákony vešli v platnost v roce 1982 a 1984, v České Republice byl první zákon o poskytnutí peněžité pomoci obětem přijat až v roce 1998 (Čírtková, 2004, s. 111-112). Tyto

skutečnosti nasvědčují tomu, že v minulosti se práva obětí a svědků téměř nevyvíjela a tyto osoby byly spíše pasivní součástí soudních procesů. K rozvoji ochrany obětí výrazně přispěl vznik restorativní neboli narovnávací justice.

Zvýšený zájem justice o prožívání oběti přispěl ke vzniku vědní disciplíny, která se začala zabývat psychologickými aspekty obětí trestných činů. Zajímají ji pocity obětí, jejich přístupy a způsoby vyrovnávání se s újmou. Komplexní poznatky, které se zabývají psychologickou stránkou oběti, zkoumá obor viktimologie.

Viktimologie je forenzní disciplína zabývající se psychologií oběti. Tato poměrně nová větev forenzní psychologie zkoumá chování a prožívání obětí trestných činů a zaměřuje se na jejich změnu, která byla způsobena zažitím traumatické události (Čírtková, 2004, s. 111). Viktimologie občas bývá paralelně připojována ke kriminologii, ale zaměřuje se primárně na oběť, zkoumá osobnost oběti z biologických, psychologických a sociologických hledisek a pomocí vztahu oběť - pachatel pomáhá objasnit příčiny kriminality (Kaiser, 1994, s. 222-224). Viktimologie bývá pokládána za součást kriminologie z důvodu jejího obohacování kriminologických znalostí, které se zaměřují na příčiny trestných činů a díky významnému přínosu poznatků pro prevenci kriminality (Novotný, Zapletal et al., 2004, s. 139-140). Spojování viktimologie s kriminologií souvisí s jejich společným vývojem.

Někteří autoři zastávají názor, že viktimologie je samostatnou vědní disciplínou, protože se od kriminologie odlišuje svým předmětem zkoumání, metodologickou stránkou a systémem pojmů (Sochůrek, Sluková et al., 2013, s. 15). Viktimologii lze chápat jako samostatnou sociální vědu interdisciplinárního charakteru pokud se na ni přihlíží v širším pojetí. To je případě, že tento obor zahrnuje nejen oběti trestných činů, ale také oběti válek, rasového pronásledování nebo přírodních katastrof (Novotný, Zapletal et al., 2004, s. 140). Ani dosud není přesná pozice viktimologie vymezena.

Psychologii oběti lze definovat takto: „*Předmětem zkoumání viktimologie je osobnost, chování a prožívání člověka, který se stal nebo se považuje za oběť trestného činu nebo jiné události, která mu způsobila újmu fyzickou, psychickou, materiální nebo společenskou*“ (Sochůrek, Sluková et al., 2013, s. 11). Tato definice zahrnuje nejen oběti trestných činů, ale také oběti jiných poškozujících událostí jako jsou například přírodní katastrofy, války a jiné.

Předmětem viktimologie je sama oběť, u které se zkoumají biologické, sociální a psychologické vlastnosti její osobnosti. Dále se zkoumají vztahy mezi pachatelem a obětí, proces viktimizace, role v procesu vyšetřování a soudního procesu, způsoby pomoci a odškodnění oběti a také se hledají možnosti účinné ochrany občanů před viktimizací (Novotný, Zapletal et al., 2004, s. 140-141).

Viktimologie se dále zajímá o roli oběti v motivaci pachatele a podíl oběti na interakci v průběhu trestného činu. To neznámá, že by za spáchaný trestný čin nesla vinu oběť sama, ale viktimologie se snaží vytvořit poznatky o tom, jak je možné minimalizovat riziko stát se obětí (Čírtková, 2004, s. 111). Kriminologie se o zločin zajímá především ze strany pachatele, ale viktimologie vnímá zločin jako vzájemnou interakci mezi pachatelem a obětí (Tomášek, 2010, s. 149). Tato disciplína shromažďuje poznatky o právní a psychologické pomoci obětem trestných činů a o pravidlech bezpečného chování.

Počátky vědního oboru o obětech sahají do 50. let minulého století. Vznik vědy byl ovlivněn situací ve společnosti a dalšími jevy. Viktimologie byla především ovlivněna druhou světovou válkou ve světě. Milionů lidí se dotklo utrpení války, holocaustu či přímého nasazení v boji. Cílem viktimologie je nejen zkoumat psychologické aspekty oběti, interakci pachatele a oběti, ale také bojovat za práva oběti, zlepšit její postavení, ochranu a zajistit účinnější pomoc (Novotný, Zapletal et al., 2004, s. 140).

Podmínky pro vznik viktimologie jako samostatné vědní disciplíny vytvořil Hans von Henting s dílem „Zločinec a jeho oběť“ v roce 1948. Ten uvažoval o zločinu jako o vzájemné a dynamické interakci mezi pachatelem a obětí. Také se zabýval charakteristikami obětí, které zvyšují náchylnost k viktimizaci (Tomášek, 2010, s. 149-150). Za další zakladatele viktimologie jsou považováni izraelský advokát D. Mendelsohn a americký psychiatr F. Wertham (Sochůrek, Sluková et al., 2013, s. 15). Mendelsohn vytvořil typologii obětí, která se odvíjí podle míry viny, kterou oběť na trestném činu má. Na jedné straně typologie se objevují oběti, které jsou naprosto nevinné a na druhé straně vystupují oběti, které si trestný čin v podstatě způsobily samy (Tomášek, 2010, s. 150). V oblasti viktimologie lze najít mnoho dalších významných osobností, které pomohli rozvoji této vědy nebo se tomuto oboru dlouhodobě věnují.

1.2 Viktimogenní faktory a situace

Mezi základní poznatky z oblasti viktimologie patří výzkum viktimogenních situací a faktorů. **Viktimogenní situace** označují místa nebo časové úseky, které jsou charakteristické zvýšeným rizikem ohrožení. Vyhýbáním se těmto situacím jedinec snižuje riziko možnosti stát se obětí trestného činu. Na základě těchto poznatků se předpokládá, že všechna velká města jsou strukturována do specifických viktimogenních zón, například pro loupeže, znásilnění, drogovou kriminalitu apod. (Čírtková, 2004, s. 112). Viktimogenní situace souvisí s viktimogenními faktory.

Viktimogenní faktory upozorňují na rizika, která jsou spojena s individuálními zvláštnostmi jedince a dělí se do tří skupin. Jsou to faktory **sociální**, které zahrnují profesi, sociální vrstvu, styl rodinné výchovy, sociální patologie v rodině apod., **osobnostní** faktory označují takové osobnostní vlastnosti, které dělají jedince náchylnějšího k roli oběti pro konkrétní typ deliktů - například důvěřivost, a **behaviorální** faktory, mezi které patří rizikové chování - například vyhledávání nebezpečných lokalit nebo provokující chování (Čírtková, 2004, s. 113). Viktimogenní situace a faktory spolu úzce souvisí, jedinec může výrazně ovlivnit spíše viktimogenní situace, pokud se rizikovým místům bude co nejvíce vyhýbat.

Viktimologie zavádí další pojem tzv. **viktimnost**. Tento pojem označuje predispozice člověka, které zvyšují riziko stát se obětí trestného činu. (Heretik, 2004. In: Sochůrek, Sluková et al., 2013, s. 22). Zločin se může dotknout jakéhokoli člověka na světě, ale poznatky z této oblasti hovoří o určitých vlastnostech osoby nebo skupiny, které pravděpodobnost stát se obětí zvyšují (Novotný et al., 2008. In: Tomášek, 2010, s. 153). Jinými slovy jde o **náchylnost k viktimizaci**, která je tématem další podkapitoly.

Hlavními faktory, které ovlivňují riziko, že se osoba stane obětí, je pohlaví, věk a příslušnost k sociální třídě. Viktimizaci může také podpořit agrese, lehkomyšlnost, důvěřivost a tendence vyhledávat riskantní situace. Stejně tak působí i životní styl jedince a druh zaměstnání, protože některá zaměstnání jsou vystavena vyššímu riziku než ostatní – například taxikáři, policisté, obsluha benzínové pumpy atd. (Tomášek, 2010, s. 153 -155). Z dalších sociálních charakteristik jsou více ohroženi cizinci, přistěhovalci, nábožensky či rasově odlišné menšiny. Vyšší riziko viktimnosti mají i alkoholově a drogově závislí lidé (Novotný, Zapletal et al., 2004,

s. 142). V této souvislosti byly popsány kriminologií **zvláště zranitelné skupiny obětí**, mezi které patří děti, ženy a senioři (Kaiser, 1994, s. 228). Tyto skupiny byly definovány díky jednomu z kritérií, podle kterých si pachatelé vybírají své oběti a tím je zdánlivá slabost a zranitelnost jedince.

Termín **nepřímé oběti** zastřešuje blízké osoby obětí, kterých se určitým způsobem také trestný čin dotkne. Nepřímými oběťmi jsou i svědci trestných činů, především těch násilných (Tomášek, 2010, s. 161). Ti mohou utrpět šok a mohou mít problémy v psychické rovině. Často trpí pocity viny, že nedokázali činu zabránit.

1.3 Druhy viktimizace a reviktimizace obětí

Literatura uvádí že: „*Viktimizací se míní proces poškozování a způsobování újmy, čímž se fakticky z jedince stává oběť určitého trestného činu. Jde o děj, který je složitější, než by se na první pohled mohlo zdát. Viktimizace začíná, ale zpravidla nekončí vlastním útokem na oběť*“ (Čírtková, 2004, s. 116). Tento proces začíná v momentu spáchání trestného činu a jeho přímými důsledky, kdy se z osoby stává oběť a pokračuje navazujícími zraňujícími okolnostmi.

Viktimizace je děj, při kterém se potencionální oběť stává skutečnou obětí. V této interakci je dominantní pachatel. Viktimizace překrývá zájem viktimologie i kriminologie. Kriminologie zkoumá pachatele a příčinu kriminality, viktimologie se zabývá chováním oběti, interakcí mezi pachatelem a obětí a indexem viktimizace. Často se stává, že oběť svým jednáním vyvolá příchod trestného činu, ovlivňuje průběh a možnost odhalení pachatele. Příčinou útoku může být větší či menší míra provokativního chování. Mezi pachatelem a obětí mohl před viktimizací existovat vztah, který ovlivnil iniciaci činu. Můžou to být vztahy objektivního charakteru jako je sousedství, spolupracovníci nebo vztahy subjektivního rázu, například milenci, obchodní partneři a další. Index viktimizace se zabývá množstvím obětí – procenta obětí udávané na 100 obyvatel v daném časovém úseku. Tyto kvantitativní údaje zajišťují informace z hlediska historického vývoje a slouží i pro mezinárodní srovnání (Novotný, Zapletal et al., 2004, s. 146).

Proces viktimizace může být vysvětlován různě. Podle některých autorů se viktimizace se skládá ze tří částí: trestný čin, kterým vzniká primární viktimizace, reakce oběti na trestný čin a psychické následky a třetí částí je interakce oběti

s orgány činnými v trestním řízení a institucemi (Tomášek, 2010, s. 158). Složení viktimizace na tři části je jedním z pohledů na možný průběh viktimizace.

Jiné výklady vysvětlují, že viktimizace má dynamický průběh a nejčastěji se u ní rozlišují dvě fáze - primární a sekundární. **Primární viktimizace** zahrnuje újmu způsobenou pachatelem a vzniká jako přímý důsledek trestného činu. Patří sem veškeré efekty, které interakce mezi pachatelem a obětí vytvoří (Tomášek, 2010, s. 158). Trestný čin oběť vnímá jako krizovou událost, kdy zvládnutí této situace stojí mnoho psychických sil, jako nenadálou událost, kdy je oběť trestním jednáním zaskočena a jako svévolnou událost, kdy si oběť neumí vysvětlit, proč se trestný čin stal (Čírtková, Vitoušová et al., 2007, s. 13). Díky trestnému jednání může oběť pochybovat o své schopnosti ovlivňovat děje okolo sebe a v důsledku toho může čelit větším pocitům bezmocnosti.

Sekundární viktimizace označuje újmu, která vzniká v důsledku reakcí sociálního okolí. Nejde jen o reakci blízkých osob, ale také o nevhodné chování institucí či policistů při vyšetřování. V důsledku proměny společnosti se často připojují také média (Tomášek, 2010, s. 158). Tato újma se projevuje především po psychické stránce.

Zdrojem sekundární viktimizace může být také chování pachatele, například vyhrožování či zastrašování oběti, aby ho neprozradila, dále sociální prostředí jako je bulvární tisk, televize a další média (Novotný, Zapletal et al., 2004, s. 147-148).

S primární a sekundární viktimizací se rozlišují primární a sekundární rány. Tyto dva typy ran pomáhají objasnit charakteristiku primární a sekundární viktimizace a ujasňují jejich obsah. **Primární rány** vznikají během primární viktimizace a patří mezi ně fyzická újma, finanční újma a emocionální újma. **Fyzická újma** znamená poškození fyzického stavu jedince, začíná lehkými zraněními a končí usmrcením. **Finanční újma** zahrnuje způsobenou majetkovou ztrátu, ušlý zisk, či náklady na uzdravení oběti. **Emocionální újma** se těžko zaznamenává, protože se odehrává v prožívání oběti. Může mít různou podobu jako je nespavost, deprese, úzkostné stavy, fobie apod. Může být snesitelná a poměrně dobře se s ní oběť může vyrovnat, nebo naopak může být ničivá a těžko jí lze odstranit (Čírtková, 2004, s. 117). To vše závisí typu osobnosti oběti, od jejích schopností vyrovnávat se s náročnými životními situacemi. Záleží zde na subjektivním vnímání jedince, které se odvíjí od významu a hodnoty přikládané k oblasti, kterou újma z trestného činu postihla.

Sekundární rány vznikají během sekundární viktimizace a zahrnují pouze psychologické aspekty traumatické události. Jsou nemateriálního původu, proto jsou těžko postižitelné a v právním systému těžko definovatelné. Psychické prožívání je zcela individuální a okolí si těžko může představit, jak se oběť cítí a co přesně prožívá. Mezi nejčastější pocity patří **pocit nespravedlnosti, pocit nedůstojnosti a pocit izolace** (Čírtková, 2004, s. 118-119). V průběhu sekundární viktimizace může dojít k několika negativním jevům. Patří sem očerňování oběti, nerespektování soukromí oběti, poškozování dobrého jména oběti, bagatelizace újmy a obviňování oběti (Čírtková, 2014, s. 63-64).

Někdy se uvádí i třetí fáze viktimizace tzv. **terciální viktimizace**. Tato třetí fáze viktimizace označuje změnu v psychice, v životní linii jedince poté, co se stal obětí trestného činu nebo jiné traumatické události. Ten přijímá změnu své osobnosti a neuvědoměle se trestá za to, že se stal obětí. Terciální viktimizace se projevuje v chování jedince, které je pro okolí rušivé až nepříjemné, a proto může odrazovat blízké osoby od komunikace s obětí, ačkoliv ví, že změny v osobnosti jsou způsobeny traumatickou událostí, kterou oběť prožila (Vágnerová, 2007, s. 834). Terciální viktimizaci lze chápat jako stav, kdy, jedinec není schopen se prožitým traumatem přiměřeně vyrovnat. Vyrovnání s prožitkem může trvat velmi dlouhou dobu nebo k němu nemusí nikdy dojít, ačkoli po právní stránce došlo k potrestání pachatele a odškodnění oběti (Sochůrek, Sluková et al., 2013, s. 29). Oběť není schopna se zařadit zpět do života, těžko se vrací do pracovního procesu, do svých osobních vztahů a jiných aktivit.

Každý člověk prožívá viktimizaci jinak, proto stejný zločin může způsobit u více obětí odlišné projevy a odlišný průběh viktimizace. Oběti mohou mít krátkodobé následky, ale u některých se projeví dlouhodobé následky po spáchání trestného činu.

Během trestního řízení oběti nedostatečně čerpají svá práva a stávají se pasivním článkem, narozdíl od pachatelů, kteří svá práva aktivně uplatňují. Oběť, která vystupuje sebevědomě a je aktivní během trestního řízení, není v souladu s mýtem o „ideální oběti“. Tento mýtus totiž oběť popisuje jako slabou, odevzdanou a bez poskvrny. Ta vyvolává v ostatních sympatii a věrohodnost. Naopak oběť, která bojuje za svá práva, vzbuzuje dojem pomsty (Čírtková, Zpravodaj Bílého kruhu bezpečí. 2011, č. 2, s. 6-8).

Pojem **reviktimizace** označuje opakovanou viktimizaci nejen osob, ale i objektů. **Reviktimizace osoby** znamená, že se daný jedinec v poměrně krátké době znovu stane obětí trestného činu (Sochůrek, Sluková et al., 2013, s. 29). Zde lze zmínit i **reviktimizaci objektu**, která popisuje situaci, kdy určité místo se stane novu místem činu. Tento jev je možné sledovat například u krádeží nebo loupeží, kdy pachatelé se vrací na stejné místo činu, protože předpokládají, že poškození si pořídí odcizenou věc znovu. Pachatelé proto očekávají, že na místě najdou tuto věc novou, za kterou dostanou při prodeji více peněz (Čírtková, 2004, s. 136). A pokud se vloupají na stejné místo, lépe se tu orientují a dostanou se rychleji pryč.

Opakovaná viktimizace se může týkat stejných ale také odlišných typů trestných činů. Interval mezi první a druhou viktimizací většinou nepřesáhne půl až jeden rok. Reviktimizace se objevuje především u loupeží, domácího násilí, školního násilí, vandalismu, sexuálních deliktů, hate crimes a stalkingu (Čírtková, 2004, s. 136). Reviktimizace se stává značným problémem těchto kriminálních jednání.

1.4 Vymezení a typologie obětí

Zde se práce zaměřuje na vymezení a typologii obětí. Stěžejním pojmem této práce je oběť, která je Zákonem č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů a o změně některých zákonů definována takto: „*Obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil*“ (Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), 2013, s. 322). Obětí je osoba, které se trestný čin bezprostředně dotkl a způsobil jí tak materiální či nemateriální újmu.

Pojem oběť není obecně v zákonu k nalezení. Oficiální terminologie obsahuje termíny jako je „žalobce“, „poškozený“ nebo „svědek podávající žalobu“. Lze konstatovat, že oběť je kriminologický pojem, ale v justičním systému se oběť obrací do pozice žalobce nebo jeho slovního ekvivalentu (volně přeloženo z: Joutsen, 1987, s. 19). Poškozený představuje formální pojem v systému spravedlnosti, pojem oběť vyzařuje více lidskosti, utrpení a soucitu.

Při tvorbě typologií lze na oběti pohlížet hned z několika hledisek, proto dnes existuje mnoho druhů dělení obětí trestných činů. Mezi nejpoužívanější a nejpraktičtější typologie patří:

1. **typologie obětí dle zažitého trestného činu** - podle kategorií deliktů v kriminologii se dělí na oběti přímého fyzického násilí, oběti sexuálního násilí, oběti domácího násilí, oběti s majetkovou újmou a oběti podvodů,
2. **typologie obětí podle reakce na trestný čin** - oběť aktivní, pasivní, odevzdaná nebo oběť s expresivní a kontrolovanou reakcí,
3. **typologie obětí podle interakce „oběť - pachatel“ v době spáchání trestného činu** (Čírtková, 2004, s. 114).

Třetí (Fattahova) typologie obětí podle interakce „oběť-pachatel“ patří mezi nejznámější druhy a rozlišuje pět základních typů obětí:

- a) **zúčastňující se oběť** - před trestným činem dochází k interakci mezi pachatelem a obětí, pachatel a oběť se často znají, oběť výrazně ovlivňuje motivaci pachatele,
- b) **nezúčastňující se oběť** - před trestným činem nedochází k interakci mezi pachatelem a obětí, oběť nemohla do okamžiku útoku nic tušit nebo náznakům před útokem nevěnovala pozornost,
- c) **provokující oběť** - před trestným činem nastala interakce mezi obětí a pachatelem, která byla do vysoké míry ovlivněna chováním oběti. Ta podcenila nebezpečnost situace nebo bezděčně či záměrně se riziku ohrožení vystavila,
- d) **latentní oběť** - újma oběti není veřejná, vyskytuje se u obtížně kontrolovatelných jevů jako je například domácí násilí nebo u jevů, které jsou společensky odsuzovány a u obětí se tvoří silné emocionální zábrany, příkladem může být sexuální zneužívání, oběť má všechny viktimogenní faktory,
- e) **nepravá oběť** - nepravá oběť se stane obětí nedopatřením, omylem či shodou nešťastných náhod (Holcr, 2009, s. 100).

Dalšími typy obětí je **oběť předstírající**, která újmu pouze simuluje, **oběť hypertrofující** zveličuje utrpěnou újmu, **dobrovolná oběť** souhlasila s poškozením, například svolila k masochistickým praktikám a **oběť recidivista**, která se opakovaně stává obětí z důvodu naivity, důvěřivosti atd. (Novotný, Zapletal et al., 2004, s. 149).

Při kategorizaci obětí je nutné zmínit **skupinu zvlášť zranitelných obětí**. Podle Zákona č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů se rozumí zvlášť zranitelnou obětí dítě, osoba postižená fyzickým, psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku), oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval násilí nebo vyhrožování násilím a bylo tu zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy s ohledem na věk oběti, její národnost, rasu pohlaví, sexuální orientaci, náboženské vyznání atd. (Jelínek et al., 2013, s. 22-23).

Ze zákona vyplývá, že za zranitelné oběti se považují osoby, které se staly obětí trestného činu a které byly s ohledem na věk, fyzické, mentální a jiné předpoklady náchylné podlehnout kriminálnímu jednání pachatele. Náchylnost k viktimizaci byla zapříčiněna omezenou schopností oběti včas rozeznat a předejít trestné činnosti (Čírtková, 2014, s. 125). **Zranitelnost** neboli vulnerabilita vystupuje ve viktimologii nejen jako důsledek viktimizace, ale také může být příčinou viktimizace.

Zvlášť zranitelné oběti mají vyšší riziko druhotné újmy, mohou být zavražďovány pachatelem trestného činu nebo mohou být více náchylní k hlubšímu citovému zranění a s tím souvisí horší a dlouhodobější dopady trestného činu na psychiku. Označení oběti jako zvlášť zranitelné, je velice složité, protože zranitelnost jedince může vyplývat z charakteru trestného činu, osobnostních předpokladů, ze životní situace oběti a podobně (Jelínek et al., 2014, s. 34).

Zvlášť zranitelné oběti mají nárok na zvláštní zacházení. Toto zacházení spočívá ve speciálních postupech a opatřeních, která jsou charakteristická svou citlivostí v přístupu k oběti. Zvlášť zranitelné oběti mají nárok na jiný rozsah pomoci, který se může projevit například v bezplatném právním poradenství či psychosociální péči (Čírtková, 2014, s. 127-128). Tyto zvláštní nároky vyplývají z náročné životní situace, do které je trestný čin postavil.

Diferenciace obětí vymezuje specifická práva během vyšetřování a řízení před soudem. V přípravném řízení má zvlášť zranitelná oběť právo na výslech, který je citlivě vedený profesionály v této oblasti, oběť má právo být vyslýchána v případech opakovaného výslechu vždy stejnou osobou a v případech trestných činů se sexuálním obsahem je oběť vyslýchána osobou stejného pohlaví. Při soudním líčení má oběť právo na to, aby nemusela mít vizuální kontakt s pachatelem, má právo neodpovídat na otázky, které se týkají soukromého života a nesouvisí

s případem. Oběť má také právo na výslech, který se koná bez přítomnosti veřejnosti (Čírtková, 2014, s. 127-128). Tyto speciální práva mají zvláště zranitelným obětem ulehčit vyšetřování a proces před soudem tak, aby se co nejvíce minimalizovala možnost sekundární viktimizace, prohloubení psychické újmy a výskyt stresu.

Někteří odborníci v praxi používají i pojem **zlomené oběti**. Tato skupina zahrnuje oběti, které jsou zasaženy trestným činem tak silně, že nejsou schopny samy vyhledat pomoc. Patří sem pozůstalí po obětech vražd, oběti znásilnění, oběti pokusu vraždy nebo oběti těžkého ublížení na zdraví. Podle závazného pokynu policejního prezidenta č. 97/2010, o systému psychologické pomoci obětem trestné činnosti a obětem mimořádných psychologové a policisté věnují této skupině obětí zvláštní pozornost.

Oběť lze klasifikovat také pomocí **fenoménu mnohočetné oběti**, který v minulosti nenabýval velkého významu, vše se přisuzovalo za vinu shodě nešťastných událostí. Ovšem později tento fenomén dospěl k předpokladu, že existují tzv. **predestinované oběti**. Predestinované oběti se stávají opakovaně obětí ne náhodou, ale pomocí vlivu některých osobních dispozic, díky kterým se jedinec stává pro pachatele zajímavý (Čírtková, 2004, s. 137). Predestinované oběti tedy nějakým způsobem přitahují pachatele trestných činů. Může to být z důvodu nízkého či vysokého věku, zranitelné fyzické či mentální stránky osoby. Další osobní charakteristiky, které přitahují pachatele, nejsou zcela jasné.

Oběť, která přežije trestný čin, nehodu v dopravě či přírodní katastrofu se pozitivně pojmenovává jako **survivor**. V překladu do českého jazyka pojem znamená přeživší. Pod tímto výrazem se neskrývá poškozený jako pasivní, bezmocný a slabý jedinec, ale člověk, který díky své aktivitě a odvaze dokázal čelit utrpení (Sochůrek, Sluková et al., 2013, s. 47). Tento „převrácený“ způsob myšlení se doporučuje všem obětem traumatických událostí, protože může pomoci se lépe a rychleji vyrovnat s újmou.

1.5 Psychické dopady trestného činu na oběť

Dopady spáchaného trestného činu mohou být velmi rozmanité. Pachatel může způsobit újmu na životě, na zdraví, na majetku, na cti, na psychice, na sociálním postavení nebo na jiných nemateriálních statcích oběti. Újmy mohou nastat během trestného činu, bezprostředně po něm, ale také s časovým odstupem

od události. Újmy mohou mít krátkodobé i dlouhodobé trvání. Důležitou roli hraje napravitelnost újmy. Majetkové škody se dají většinou snáze odstranit než škody nemateriálního původu. Psychika oběti může utrpět celoživotní následky, nezvratné změny, stejně tak rozsáhlá újma může být v sociální či sexuální oblasti života (Novotný, Zapletal et al., 2004, s. 147). Tyto důsledky se většinou projeví pomocí psychického traumatu.

Po trestném činu dochází nejen k psychické, ale také k morální újmě. Intenzita psychické újmy je znatelnější a závažnější především u násilných trestných činů, trestných činů se sexuálním kontextem a mnoha dalších.

Role oběti trestného činu se v mnoha případech stává krizovou situací v životě jedince. Krizí je chápána subjektivně ohrožující situace, která má dynamický charakter a může přinést určitou změnu. Je klíčovým článkem pro posun ve vývoji. Přináší nebezpečí, ale také nové příležitosti. Oběť trestného činu prožívá krizi, která pramení z náhlého traumatizujícího stresoru. Tento typ krize se vyznačuje silnými vnějšími stresory, které člověk neočekával a nemohl je ve velké míře ovlivnit. Nemá pro tuto situaci připravený vzorec chování, který by mohl použít, a proto je náročné spáchaný trestný čin racionálně zpracovat (Vodáčková et al., 2007, 28-35).

Trestné činy spojené především s násilím lze považovat za traumatizující událost, která může vyvolat extrémní zážitek a následně psychické trauma (Mareš, 2012, s. 18). Trauma začíná v momentě traumatizující situace a čas jeho zániku je velmi individuální. Každá oběť prožívá trauma odlišným způsobem a v různě dlouhém intervalu. Spíše se musí dostavit jiná situace, která zamete traumatické vzpomínky a umožní nový začátek. Taková situace je především spojena s přiznáním viny, odčiněním a narovnáním (Čírtková, 2014, s. 97). S traumatem se člověk lépe vyrovnává, pokud pachatel uzná svou vinu a projeví lítost a zájem o nápravu. Je zřejmé, že překonávání traumatu je velice náročný a vysilující proces pro psychiku jedince.

Obecným znakem traumatu je skutečnost, že jeho příčina přichází z vnějšku, je otřesná, oběť má pocity ohrožení a bezmocnosti (Vodáčková et al., 2007, s. 360). Člověk většinou na trauma reaguje pomocí stresové reakce. Tato reakce je v jedinci nastavená a v situaci ohrožení se automaticky spouští. Může mít podobu útěku nebo naopak ztuhnutí a neschopnosti se pohnout. Oběť může ztratit kontrolu sama nad sebou a chovat se jinak než v běžném životě. Mění se její vnímání času, události

a prožívá různé směsi pocitů strachu, zoufalství, hněvu a dalších emocí (Mareš, 2012, s. 18). Podoba reakce na trauma je velmi individuální.

Průběhem traumatu se zabývalo mnoho odborníků. Například Horowitz (1976) vytvořil šest základních fází traumatického procesu, které uvádí tabulka č. 1 (Čírtková, 2014, s. 98):

Tabulka č. 1: Fáze traumatického procesu (Horowitz, 1976. In: Čírtková, 2014, s. 98).

Fáze traumatického procesu	Normální reakce	Patologická reakce
1. fáze expozice	výkřik, strach, vztek, smutek	nekontrolovatelné emoce, panika, dezorientace, vyčerpání
2. fáze popírání	odmítání nepříjemných vzpomínek, snaha nemyslet na ně	extrémní vyhýbání, zahánění vzpomínek např. alkoholem, drogami
3. fáze pronikání	nepříjemné vzpomínky pronikají, nejde je potlačit	nežádoucí vniknutí vzpomínek
4. fáze zpracování	událost je překontextována, je pro ni hledán smysl	psychosomatika, vymizení životních perspektiv
5. fáze uzavření	integrace traumatu, „normální“ vzpomínka	ztráta schopnosti milovat, pracovat, prožívat celé spektrum emocí

Podle tabulky v každé fázi traumatického procesu může nastat normální nebo patologická reakce. Normální reakce je běžná reakce na trauma, která se pohybuje v optimální rovině. Těžko se dá toto chování pojmenovat jako normální, každý člověk může reagovat zcela odlišně. Vychází se z nejčastějších reakcí obětí. Patologická reakce se vyznačuje extrémním vyhrocením projevů reakce, která se dá považovat za běžné chování v dané situaci.

Předpokládaný průběh traumatu odhadovalo více odborníků. Podle Kořána (2009) se průběh traumatu dělí na pět fází. První fáze je fáze šoku, která trvá 24 až

36 hodin po traumatické události, druhá fáze výkřiku „co se stalo?“ trvá do 3 dnů po události a projevuje se ochromením nebo naopak nabuzením, fáze hledání smyslu proč se událost stala, trvá asi 3 až 14 dní po události, fáze popření a znovuprožívání události probíhá mezi 2. a 8. týdnem po způsobeném traumatu a poslední pátá fáze je posttraumatická a trvá přibližně od 1 do 3 měsíců po traumatické události (Kořán, 2009. In: Mareš, 2012, s. 18).

Chronické přetrvávání traumatických reakcí se označuje jako **posttraumatická stresová porucha** (PTSP). Znamená to, že oběť není schopna se vyrovnat s normálními projevy šoku. PTSP je někdy zaměňována s akutní reakcí na stres (ARS), ale ARS je považována především v Evropě jako okamžitá reakce na traumatizující událost a mizí během několika dnů (Čírtková, 2014, s. 99). PTSP se může objevit až několik měsíců nebo let po události a může trvat podstatně déle než ARS. Někdy se může projevit v podobě tzv. **výroční reakce**, kdy posttraumatická porucha se projeví přesně rok po traumatizující události (Vodáčková et al., 2007, s. 363). Při poruše prochází změnami fyzická, sociální i emoční stránka jedince.

Základními znaky PTSP je tendence znovuprožívat traumatickou událost například ve snech, v myšlenkách, v obrazech a pocitech. Oběť má snahu se vyhnout myšlenkám a pocitům souvisejících s prožitou událostí. Člověk se vyhýbá místům incidentu, není schopný vidět budoucnost v pozitivním světle, nemá zájem o své koníčky, odmítá dělat činnosti, které má spojené s událostí (Vodáčková et al., 2007, s. 363-364).

Při znovuprožívání traumatické události v myšlenkách jedince se objevuje emoční oploštělost, vyhýbání se kontaktu s lidmi, otupělost, deprese a úzkostné stavy. Tento stav trvá většinou několik týdnů až měsíců, ale může přejít v chronický stav a způsobit stálou změnu osobnosti oběti (Mareš, 2012, s. 19).

Po traumatické události bývají časté **flashbacky**, kdy se oběť chová, jako by právě byla v traumatizující situaci a neodlišuje realitu od vzpomínky. Dalšími symptomy jsou **zvýšené nabuzení** a **vyhýbání**. Zvýšené nabuzení vypadá, jakoby oběť nevystřízlivěla z rozrušení způsobeného traumatizující událostí. Osoba trpí poruchami spánku, vysokou dráždivostí, lekavostí, zvýšenou bdělostí nebo má problémy se soustředěním. Vyhýbání má depresivní charakter, člověk může ztratit zájmy, životní perspektivy jako je například kariéra nebo rodina (Čírtková, 2014, s. 100-101).

Traumatickou událost musí jedinec nějakým způsobem zpracovat. Jedním ze způsobů kognitivního zpracování události jsou **vtíravé myšlenky**. Jsou neodbytné a jedince stále nutí přemýšlet o zažitém traumatu. Často jsou provázeny nepříjemnými a úzkostlivými pocity (Mareš, 2012, s. 33). Čím více se jedinec snaží myšlenky na prožité trauma potlačovat, tím více zesilují a stávají se chronickými.

Součástí posttraumatické reakce se registrují různé druhy somatizace. Pokud člověk neventiluje své emoce, potlačuje je uvnitř a neprožije je, přemění se do tělesného napětí, a projevují se fyzickými bolestmi nebo problémy. Byly pozorovány bolesti kosterního svalstva, bolesti hlavy, potíže s trávicím ústrojím, bolesti hrudníku a jiné (Vodáčková et al., 2007, s. 365).

Jako výsledek opakujících se traumatických zážitků může u oběti nastat psychický stav tzv. **naučené bezmoci**. Oběť věří, že události okolo ní jsou nepředvídatelné a nekontrolovatelné a nemůže je ovlivnit. Upadá do pasivity, pocitů bezmoci a neadekvátní jednání pachatele snáší. Naučená bezmoc se často nachází u obětí sexuálního zneužívání nebo u domácího násilí (Čírtková, 2014, s. 37). Nejedná se o intenzitu násilí, ale o počet reviktimizací.

Stockholmský syndrom shrnuje symptomy, které se objevují především u zadržovaných rukojmích. V počátcích zkoumání Stockholmského syndromu se zdálo chování držených rukojmí jako jasná porucha chování, neboť rukojmí místo pocitů vzteku, strachu, nenávisti k pachateli pociťovali paradoxně kladnější pocity. Únosce se jim zdál například sympatický a ve finále mu napomáhali před policií či ho dokonce navštívili ve vězení. Na první pohled je tato reakce nelogická, ale je běžná v extrémně zátěžových situacích a funguje jako sebezáchovná strategie. Oběť chce přežít a identifikace s pachatelem jí pomáhá vydržet stres, který prožívá. Hlavními příznaky Stockholmského syndromu jsou pozitivní city rukojmí vůči pachatelům, které se projevují například chráněním pachatele před policií. Negativní city rukojmí vůči policii, způsobují odmítání spolupráce s ní a místo toho rukojmí napomáhají únosci (Čírtková, 2014, s. 41-43). Negativní city vůči policii se mohou vyhrotit až té podoby, kdy oběti vnímají jako nepřátele policisty namísto svého únosce a mají z nich větší strach než z pachatele.

2 **Systém pomoci obětem trestných činů**

V České republice fungují instituce, organizace a zákony které chrání svědky, poškozené a oběti. Pomáhají jim vyrovnávat se s újmou, která vznikla v důsledku spáchaného trestného činu. Aby bylo možné označit někoho za pachatele a někoho za oběť spáchaného trestného činu, musí ve společnosti fungovat právo, pro tuto problematiku především trestní. Trestní právo definuje pachatele, oběť a vymezuje chování, které je v dané společnosti nelegální a jeho nebo pokus o jeho provedení se trestá. Další částí systému je policie, která má za úkol zajišťovat dodržování těchto zákonů a hledat osoby, které zákony porušují. Policisté jsou nejčastěji také první, kteří komunikují s oběťmi po trestném činu.

Interakce mezi pachatelem a obětí mimosoudní cestou je možné řešit pomocí probační a mediační služby pomocí mediace. Oběti se mohou obrátit na nestátní neziskový sektor, kde existují organizace, které obětem pomáhají. Poskytují právní a sociální poradenství, psychologickou a morální podporu svým klientům.

2.1 Legislativní ukotvení pomoci obětem

Výrazným posunem ve vývoji trestního práva v historii byl vznik restorativní justice. Tento moderní typ systému spravedlnosti nahlíží na pachatele, trestný čin a trest z jiného úhlu. Nastupuje jako alternativní způsob v přístupu k pachatelům a trestným činům, a liší se od tradičního pojetí trestního práva. V tradičním trestním právu převládalo úsilí o trest pro pachatele, nikoli o pomoc nebo odškodnění poškozeným či obětem trestného činu. V minulosti pachatele trestaly osoby, kterých se pachatelovo konání přímo dotýkalo, tudíž trestání bylo osobní záležitostí. V dnešním modelu je trestání v rukou státu a jeho orgánů (Tomášek, 2010 s. 162-163). Vyšetřovatelé, advokáti, soudci a další odborníci jsou nestranní a objektivní. Poškozený, který prožil újmu, jedná pod vlivem negativních emocí, které by mohly nepřiměřeně ovlivnit délku či druh trestu vzhledem k povaze nezákonného jednání.

V trestním řádu se nachází pojem poškozený. Podle něj je poškozený: *Ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil, škoda (poškozený), má právo nahlížet do spisů, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného*

o odvolání a před skončením řízení se k věci vyjádřit“ (Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), 1961, s. 520). Poškozená fyzická nebo právnická osoba je obecně ta, u které došlo ke škodě či újmě. Následující definice oběti ukáže rozdíly mezi těmito pojmy a také mezi jejich rozdílném vnímání ve vyšetřování a soudním procesu.

Podle Zákona č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů a o změně některých zákonů je oběť definována takto: „*Obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil“ (Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), 2013, s. 322). Zákon myslí také na situace, kdy oběť zemře. V takovém případě se za nepřímé oběti považují příbuzní oběti v přímém pokolení, sourozenci, osvojitelé, osvojenci, manžel, registrovaný partner či druh, který je blízkou osobou (Jelínek et al., 2013, s. 22). Oběť myšlená jako pozůstalý rozšiřuje význam smyslu tohoto pojmu.*

Podle těchto definic není téměř žádný rozdíl ve vymezení poškozené osoby a oběti. V definici poškozeného i oběti je jasně vymezené za jakých podmínek se osoba stává poškozenou a obětí. Musí jí být nějakým způsobem ublíženo. Poškozený má v definici vymezená svá práva během vyšetřování a soudního jednání, ale oběť je v definici nemá. Vyplývá to z toho důvodu, že v průběhu vyšetřování a před soudem oběť vystupuje jako poškozený. Pojem oběť se v trestním řádu nevyskytuje.

Nový Zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů) se proto snaží zavést nová práva, která zlepšují podmínky zasažených osob trestným činem, především těch, kteří se stali obětí násilných trestných činů, trestných činů se sexuálním podtextem apod. U těchto typů trestných činů dochází k mnohem horším psychickým následkům než u trestných činů, kde došlo ke škodě či ztrátě majetku. S těmito poškozenými se více soucítí a jejich humánnějším pojmenováním jsou oběti.

Rozdíl mezi obětí a poškozeným je ten, že u poškozeného musí k majetkové, nemajetkové či jiné škodě skutečně dojít, u oběti stačí fakt, že trestným činem se újmy mělo docílit (Jelínek et al., 2013, s. 14). Obětí je pouze fyzická osoba, poškozeným se může stát i osoba právnická.

Vysvětlením proč oběť je jen fyzická osoba, je fakt, že právnická osoba nemůže citově vnímat újmu způsobenou trestným činem a nemůže dojít ani k sekundární viktimizaci (Jelínek et al., 2014, s. 28-29).

Zákony na pomoc a ochranu obětí se stále vyvíjí. V České republice momentálně funguje v oblasti pomoci obětem, poškozeným a svědkům Zákon č.209/1997 Sb., o poskytování peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů, Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a Vyhláška č. 241/2006 Sb., kterou se stanoví vzory formulářů a jazyky členských států Evropské Unie používané v přeshraničních případech poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti (Zákon č.209/1997 Sb., o poskytování peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů, Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, 1997, s. 4478; 2001, s. 3386).

Je-li oběť v trestním řízení před soudem v roli svědka má povinnost svědčit, být předvolána a předvedena, nesmí být tázána na okolnosti, které se týkají informací chráněných zvláštním zákonem, má právo odepřít výpověď pokud je obviněný její příbuzný v přímém pokolení nebo pokud by výpovědí přivodil trestní stíhání sobě nebo svým příbuzným. Svědek má nárok na uhrazení cestovních výdajů spojených se soudním řízením (Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), 1961, s. 529-531).

Výrazným posun práv obětí zajistil **Zákon č. 45/2013 Sb., o pomoci obětem trestných činů** a úpravě některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). Nabyl účinnost v plném rozsahu dne 1. srpna 2013. Zákon komplexně shrnuje práva poškozeného v soudním procesu a obohacuje je. Naplňuje jím také závazky z dokumentů přijatých k podpoře obětí trestných činů podle evropských směrnic. Nový zákon se zaměřuje na práva obětí trestných činů a vztahy mezi státem a subjekty, které své služby poskytují obětem trestných činů. Práva obětí trestných činů, která zákon zavádí, jsou: právo na poskytnutí odborné pomoci, právo na informace, právo na ochranu před hrozcím nebezpečím, právo na ochranu soukromí, právo na ochranu před druhotnou újmou, právo na peněžitou pomoc. V závěru zákon ustanovuje podporu subjektů, které poskytují pomoc obětem trestných činů (Zákon č. 45/2013 Sb., o pomoci obětem trestných činů a úpravě některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), 2013, s. 322-332). Zákon o obětech trestných činů vznikl

z mnoha důvodů. Některými z nich je například snaha přiblížit se požadavkům Rámcového rozhodnutí rady Evropské Unie ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení, které je uvedeno v příloze B. Tyto požadavky se týkají pomoci a postavení obětí v trestním řízení, větší zájem veřejnosti i státu o práva obětí a snaha posílit restorativní justici.

Odbornou pomoc obětem trestných činů poskytují subjekty, které jsou zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. Pomoc poskytují obětem v daném rozsahu za určitých podmínek podle zákona. Odbornou pomocí je právní poradenství, sociální poradenství, psychologické poradenství a restorativní programy. Pomoc je poskytována před, v průběhu a po skončení trestního řízení do doby, kdy je to nutné (Zákon č. 45/2013 Sb., o pomoci obětem trestných činů a úpravě některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), 2013, s. 323).

Odbornou pomocí se rozumí právní poradenství, kdy jsou oběti poskytovány důležité informace z právní oblasti. Sociální poradenství informuje oběti o sociálních službách, přináší informace směřující k řešení nepříznivé sociální situace. Cílem psychologického poradenství je pomoci oběti zorientovat se v situaci a najít vhodné způsoby jak ji zvládnout. Restorativní programy usilují o obnovení vztahu mezi pachatelem a obětí. Nejrozšířenějším typem restorativního programu je mediace, kterou realizuje Probační a mediační služba ČR. Mediace bude podrobněji popsána v kapitole o Probační a mediační službě ČR (Jelínek et al., 2013, s. 47). Právo na odbornou pomoc umožňuje obětem závažných trestných činů využít bezplatně mnoho druhů poradenství. Velmi vhodné je právo na psychologickou pomoc, kdy se především zvláště zranitelné oběti potřebují vyrovnat s trestným činem po psychické stránce a bez tohoto práva by málokterá oběť svými prostředky na psychologickou pomoc dosáhla.

Oběť má **právo na přístup k informacím**, které se týkají případu, ve kterém se stala obětí trestného činu. Rozsah informací je dán zákonem. Informace poskytuje policejní orgán a státní zástupce. Subjekt zapsaný v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů podává oběti informace o službách, které nabízí, o jejich rozsahu, místě, zda je bezplatná a pokud požadovaný druh služby neposkytuje, odkáže oběť na jiný subjekt. Informuje oběť o jejích právech podle zákona na pomoc obětem, podle zákona trestního řádu a o průběhu trestního řízení. Oběť je nutné informovat způsobem, který zohledňuje její věk, rozumovou vyspělost, zdravotní a psychický stav (Zákon č. 45/2013 Sb., o pomoci obětem trestných činů a úpravě

některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), 2013, s. 323-325). Právo na poskytnutí informací je velmi důležité pro osoby v roli oběti. Vyšetřování a soudní proces trestného činu, kterým byli poškozeni, by nemělo probíhat bez nich a bez informací. Asi málokterou oběť nezajímá, zda byl její pachatel dopaden, kdy bude probíhat řízení před soudem, jak bude pachatel potrestán nebo jak jí může být nahrazena vzniklá újma.

Třetím právem oběti, je **právo na ochranu před hrozícím nebezpečím**. V případech, které stanovuje jiný právní předpis má policista povinnost provést úkon nebo takové opatření, které bude chránit oběť před hrozícím nebezpečím. V situaci, kdy je oběť ohrožena, lze vykázat pachatele ze společného bydlení, vydat na žádost oběti předběžné opatření, zajistit zvláštní ochranu svědka nebo utajit totožnost i podobu svědka (Zákon č. 45/2013 Sb., o pomoci obětem trestných činů a úpravě některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), 2013, s. 325-326). Právo na vykázaní se často uplatňuje například u domácího násilí, kdy se násilník vykáže na určitou dobu ze společného bydlení, aby se oběť stihla odstěhovat a získala čas na přípravu před setkáním s pachatelem. V případech, kdy oběti hrozí ublížení na zdraví či smrtelné zranění lze utajit její totožnost i podobu.

Právo na ochranu soukromí upravuje zveřejňování informací o totožnosti oběti. V případech, kdy oběť nedosáhla 18 ti let, je zakázáno zveřejnit informace, které by umožnili zjistit její totožnost. To samé platí u trestných činů vraždy, zabití, trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, týrání svěřené osoby, trestných činů proti těhotenství ženy a dalších (Zákon č. 45/2013 Sb., o pomoci obětem trestných činů a úpravě některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), 2013, s. 326). Pravomocný rozsudek těchto trestných činů spolu se jménem, příjmením a bydlištěm oběti nesmí být zveřejněn v médiích. Zveřejněním se rozumí činnost, která zpřístupní informace o oběti většímu množství osob. Je zakázáno zveřejňovat fotografie, videozáznamy atd., které by mohli zasahovat do soukromí oběti, dále ji poškozovat a vést k traumatizaci či sekundární viktimizaci. Týká se to především případů, kdy bylo ohroženo zdraví, život nebo lidská důstojnost (Jelínek et al., 2014, s. 102-103). Ochrana soukromí je dnes velmi cenná, především z důvodu rozvoje veřejných sdělovacích prostředků, které se předhání o uvedení co nejšokujících a nejpeprnějších zpráv ze života lidí. Často to jsou velmi smutné zážitky.

Dalším právem oběti dle nového zákona je **právo na ochranu před druhotnou újmou**. Tímto právem zákon zabraňuje kontaktu oběti s osobou, kterou sama označila za pachatele nebo s osobou, která je z daného trestného činu podezřelá či obviněná. Oběť má právo požádat o to, aby bylo zabráněno setkání s pachatelem v jakékoli fázi trestního řízení. Žádosti oběti musí být vyhověno, pokud to nevyklučuje povaha činnosti. Při vyslýchání oběti nesmí být kladeny otázky směřující do intimní oblasti jejího života, pokud tyto informace nesouvisí s vyšetřováním daného trestného činu a nepomohly by tento čin objasnit. Pokud jsou takové otázky nutné, je třeba se ptát šetrně, a takovým způsobem, aby se výslech již nemusel opakovat. Kladené otázky jsou uzpůsobené psychickému stavu oběti a jejím osobním zkušenostem (Zákon č. 45/2013 Sb., o pomoci obětem trestných činů a úpravě některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), 2013, s. 326-327). Pravidlo šetrného a pokud možno neopakovatelného výslechu dosud platilo pouze u výslechu dětí do 15 ti let věku (Jelínek et al., 2014, s. 109).

Při výslechu si oběť může vyžádat osobu stejného nebo opačného pohlaví. Zvlášť zranitelné oběti mají právo na obzvlášť citlivě vedený výslech, který je veden pokud možno profesionálem v této oblasti. Výslech zvlášť zranitelné oběti by se neměl znovu opakovat, proto je nutné se ptát na všechny potřebné informace hned napoprvé. Oběť má právo na to, aby ji k úkonům trestního řízení doprovázel důvěrník. Důvěrníkem může být jakákoli fyzická osoba, která je způsobilá k právním úkonům, ale nesmí zasahovat do průběhu řízení. Poskytuje oběti morální a psychickou podporu. Během trestního řízení má oběť právo na prohlášení o dopadu trestného činu na její osobu a život (Zákon č. 45/2013 Sb., o pomoci obětem trestných činů a úpravě některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), 2013, s. 326-327). Právo na ochranu před druhotnou újmou myslí především na zvlášť zranitelné oběti, na které má trestný čin především psychický dopad, a proto je nutné se k těmto obětem chovat zvlášť šetrně, s respektem, úctou a porozuměním. Pouze takovým jednáním lze zabránit sekundární viktimizaci, která je u nich velkým rizikem.

Posledním právem, kterým se zabývá zákon o obětech trestných činů, je **právo na peněžitou pomoc**. Peněžitá pomoc je poskytována každé oběti, která je státním občanem České republiky, má v České republice místo trvalého pobytu, zdržuje se zde anebo se na tomto území stala obětí trestného činu. Dále pokud je oběť cizincem a pobývá v České republice více než 90 dní nebo je cizincem a má

trvalý pobyt ve státu Evropské Unie. Ve všech případech se trestný čin musí stát na tomto území. O finanční pomoc může žádat oběť, které byla činem způsobena újma na zdraví, osoba pozůstalá po oběti nebo oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Zákon vymezuje zranění, která považuje za těžkou újmu na zdraví (Zákon č. 45/2013 Sb., o pomoci obětem trestných činů a úpravě některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), 2013, s. 327-329).

Peněžitá pomoc je jednorázová finanční podpora, která má pomoci oběti ve zhoršené sociální situaci způsobené trestným činem. Podmínkou pro získání finanční pomoci je skutečnost, že pachatel bude uznán vinným a pokud nejsou ve vyšetřování pochybnosti, že se trestný čin nestal. Výše peněžité pomoci se pohybuje od 10 000 Kč do 200 000 Kč. Částka se odvíjí od ztráty na výděлку, nákladů za léčení a poskytnutí odborné pomoci. V případě úmrtí oběti je finanční pomoc 200 000 Kč, peněžitá pomoc pro více obětí (pozůstalých) dohromady nesmí překročit 600 000 Kč. Peněžitá pomoc může být snížena, pokud oběť nese částečnou spoluvinu na trestném činu, pokud se přihlédne k její sociální situaci nebo pokud nevyužije všech zákonných prostředků pro uplatnění svého nároku (Zákon č. 45/2013 Sb., o pomoci obětem trestných činů a úpravě některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), 2013, s. 329-331). Zákon také vymezuje náležitosti, které musí obsahovat žádost o peněžitou pomoc oběti.

Zákon na pomoc obětem trestných činů řeší **podporu subjektů poskytujících pomoc obětem trestných činů**. Ty jsou podporovány ministerstvem spravedlnosti, které poskytuje dotace ze státního rozpočtu. Podmínky k jejich získání podrobně uvádí zákon. Dotace mohou získat pouze subjekty, které získají akreditaci. Subjekty poskytují právní informace a restorativní programy. Sociální a psychologické služby poskytují jen subjekty, které získaly oprávnění k poskytování těchto služeb. V zákonu jsou stanoveny přesné podmínky pro udělení akreditace. Patří mezi ně doložení popisu realizace poskytovaných služeb, poskytování pomoci obětem trestných činů, bezúhonnost žadatele a osob, které poskytují služby, odborná způsobilost, pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou při poskytování služeb a další (Zákon č. 45/2013 Sb., o pomoci obětem trestných činů a úpravě některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), 2013, s. 332-335). Další články udávají přesný obsah žádosti o akreditaci, informují o způsobu udělení akreditace, změně, zrušení, zániku akreditace a popisují formy kontroly akreditovaných subjektů. Samotná akreditace ale není zárukou, že subjekt dotaci od ministerstva získá.

Pro rychlejší a efektivnější pomoc byl zaveden registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. Ten eviduje všechny akreditované poskytovatele pomoci, střediska probační a mediační služba a advokáty. Je veden online a je kdykoli přístupný pro oběti i pro poskytovatele pomoci. V registru se nachází seznam organizací, které pomáhají obětem, kde organizace sídlí, jaké služby a v jakém rozsahu nabízí (Jelínek, Gřivna et al., 2012, s. 30).

Z poznatků vycházejících z práce s obětí vyplývá, že nejen dopadení a potrestání pachatele, ale také důstojné, respektující a citlivé zacházení ze strany odborníků angažovaných v trestním řízení je pro oběť důležité. Proto je nutné posilovat legislativu a zkvalitňovat odborný přístup orgánů činných v trestním řízení. Mezi instituty posilující ochranu obětí při jednání u soudu patří poučovací povinnost; výslech svědka v nepřítomnosti obžalovaného, vyloučení veřejnosti z hlavního líčení a využití videokonferenčního zařízení; oddělené čekárny pro poškozené, svědky a jejich doprovod; uplatnění nároku na náhradu škody a trestní příkaz; vyjádření potřeb poškozeného a jeho pocitů z dopadu trestného činu na jeho osobu (Jelínek, Gřivna et al., 2012, s. 50-57).

Prvním institutem je poučovací povinnost, která by měla být v praxi striktně dodržovaná. Výslech svědka v nepřítomnosti obžalovaného, vyloučení veřejnosti z hlavního líčení a využití videokonferenčního zařízení zamezuje sekundární viktimizaci oběti. To je důležité především u násilných trestných činů a trestných činů sexuálně motivovaných. Výslech bez přítomnosti obžalovaného je na žádost svědka. Ve výše zmíněných trestných činech je předpokládána větší citlivost a náchylnost na znovuprožití nepříjemné události a horší dopad na psychiku. Oddělené čekárny svědků významně snižují stres osob a riziko sekundární viktimizace. V dnešní době jsou čekárny pouze tři - u dvou vrchních soudů a u Krajského soudu v Brně. Možnosti o uplatnění nároku na náhradu škody často poškozený nevyužije z důvodu neinformovanosti (Jelínek, Gřivna et al., 2012, s. 50-57). Oběť může uplatnit nárok na náhradu škody pouze do vydání soudního příkazu, ale není o tom informován.

Zákon č. 45/2013 Sb. o pomoci obětem trestných činů a úpravě některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), je významným mezníkem ve vývoji práv a postavení oběti v trestním řízení v České republice. Momentálně je ještě těžké hodnotit kvalitu zákona, který funguje poměrně krátkou dobu a ještě není pořádně

zažitý. Otázku, zda zákon nabývá účelu, ke kterému byl vytvořen - zlepšení postavení oběti v trestním řízení, bude možné zodpovědět po delším čase.

2.2 Komunikace Policie ČR s obětí trestného činu

Policie České republiky je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor působící na území od poloviny roku 1991. Policisté slouží veřejnosti. Jejich úkolem je chránit obyvatele, majetek, veřejný pořádek a předcházet páchání trestné činnosti. Policie ČR spadá pod ministerstvo vnitra. Vnitřní struktura policie je tvořena z policejního prezidia, z útvarů s celostátní působností, z krajských ředitelství a útvarů zřízených v rámci krajských ředitelství (Vokouš, 2010, s. 3). Krajská ředitelství se nachází ve všech krajích České republiky.

Po spáchání trestného činu, se oběť nejčastěji setkává s policisty, kterým trestný čin nahlašuje a podává trestní oznámení. Proto i policisté musí být vyškoleni a připraveni na komunikaci s obětí, která může být bezprostředně po činu. Jejich přístup k oběti je velmi důležitý, protože jsou prvními profesionály, se kterými se oběť setká a od kterých očekává porozumění, naslouchání, bezpečí a dopadení pachatele.

Policisté musí být vyškoleni v oblasti krizové intervence, což je druh práce s člověkem, který se nachází v problémové situaci. Tou situací může být právě trestný čin. Policista by měl být v tomto jednání rychlý a okamžitě zasáhnout. Měl by vnést strukturu do problému a poskytnout oporu. Krize má velmi individuální průběh - na každého může působit jinak a mít jiné projevy a reakce. Krize dosahuje do bio, psycho i sociální oblasti, proto krizová intervence musí obsáhnout všechny tyto stránky oběti (Vodáčková et al., 2007, 59-61). Jednání s oběťmi či pozůstalými vyžaduje trpělivost, empatii a profesionalitu od intervenčních pracovníků.

Od roku 2010 platí závazný pokyn policejního prezidenta **č. 97/2010, o systému psychologické pomoci obětem trestné činnosti a obětem mimořádných událostí**. Tento systém vznikl z důvodu zlepšení přístupu policie k obětem a zabránění vzniku sekundární viktimizace i rozvoje posttraumatických stresových reakcí (Jelínek, Gřivna et al., 2012, s. 124-125). Oběť je bezprostředně po trestném činu v šoku, cítí negativní emoce, má strach, je bezmocná či zoufalá. Zasahující policisté poskytují psychologickou první pomoc, při které je nutné oběť stabilizovat, uklidnit a zajistit pocit bezpečí.

V praxi funguje tento systém tak, že v případě nutnosti k oběti přijíždí krizový intervent. Tím je buď psycholog, nebo policista, který je řádně vyškolen v oblasti krizové intervence. Tento pracovník poskytne oběti či pozůstalým akutní psychologickou pomoc a nabídne možnosti následné psychologické či psychoterapeutické péče. Dále informuje o možnostech sociálně právní pomoci a organizacích, které tyto služby nabízí. Současně byla podepsána smlouva mezi policejním prezidentem a prezidentkou nestátní neziskové organizace Bílý kruh bezpečí o. s. o poskytování pomoci obětem trestné činnosti. Tato organizace s celorepublikovou působností se zaměřuje na pomoc obětem trestných činů a nabízí jim sociální, právní a psychologické poradenství (Melša, Pomoc obětem funguje už rok. In: *Policie.cz* [online]. 16. srpna, 2011).

Pomoc je poskytována především obětem násilných a mravnostních trestných činů, pozůstalým po oběti trestného činu s následkem úmrtí, zvláště zranitelným obětem, ale také účastníkům vážných dopravních nehod nebo rodinným příslušníkům pohřešovaných osob (Jelínek, Gřivna et al., 2012, s. 125). Spolupráce Policie ČR a Bílého kruhu bezpečí více zlepšuje systém pomoci obětem a rozvíjí vztahy policie s neziskovými organizacemi pro pomoc obětem.

V dalších etapách vyšetřování policie zajišťuje poškozeným a svědkům ochranu. Musí vyhodnotit, zda nehrozí konkrétní nebezpečí od konkrétní osoby, především od pachatele trestného činu (Čírtková, Vitoušová et al., 2007, 172-173). Ve zvláštních případech ohrožení lze zajistit změnu totožnosti a podoby svědka či poškozeného. Vše je ošetřeno odpovídajícími zákony.

2.3 Participace Probační a mediační služby ČR v interakci pachatel - oběť

V restorativní justici by pachatel měl vysvětlit své jednání a přebrat za něj odpovědnost, protože jinak nemůže dojít k vyřešení konfliktu mezi ním a jeho obětí. V přímé konfrontaci s obětí je velká šance, že se pachatel nad sebou zamyslí, zastydí se za své jednání a zjistí, co přesně způsobil. Příznivci restorativní justice považují trestný čin nejen jako porušení zákona, ale především jako porušení mezilidských vztahů. Tento vztah má být obnoven. Od toho se odvíjí název restorativní „obnovující“ justice (Tomášek, 2010, s. 163-164). Základní odlišnosti mezi klasickou a restorativní justicí uvádí následující tabulka č. 2:

Tabulka č. 2: Porovnání základních rozdílů mezi klasickou a restorativní justicí (Zehr, 2003. In: Tomášek, 2010, s. 164).

Klasická, trestající justice	Restorativní justice
1. Trestný čin je primárně porušením práva a prohřeškem proti státu.	1. Trestný čin je prohřeškem proti osobě a narušením vzájemných osobních vztahů.
2. Porušením zákona vzniká vina.	2. Porušení normy vytváří závazky a povinnosti.
3. Spravedlnost je naplněna prostřednictvím uznání viny a uložením trestu.	3. K naplnění spravedlnosti dochází za účasti poškozeného, pachatele a komunity, kteří usilují o obnovu narušeného vztahu.
4. Hlavní důraz je kladen na to, aby byli pachatelé podle zásluhy potrestáni.	4. Hlavní důraz je kladen na potřeby poškozeného a odpovědnost pachatele.

Základními rozdíly mezi klasickou a restorativní justicí je ten, že klasická justice vnímá trestný čin jako prohřešek proti státu, kdežto restorativní justice trestný čin bere jako prohřešek proti člověku a tím narušení mezilidských vztahů. Klasická justice vnímá jako začátek viny porušení zákona. Restorativní justice vnímá porušení zákona jako vznik závazků a povinností. V klasické justici je spravedlnost vnímána uznáním viny a uložením trestu, v restorativní justici se spravedlnost naplňuje při účasti pachatele, oběti a členů komunity, kteří se snaží o narovnání vztahu. V klasické justici je důraz kladen na to, aby byli pachatelé podle zásluhy potrestáni, v restorativní justici je základem odpovědnost pachatele a potřeby oběti. Restorativní justice vyvíjí snahu napravovat pachatele pomocí přiznání viny, možností se k činu vyjádřit a omluvit se oběti. Oběť má zde právo vidět pachatele a říci mu dopady činu na její osobu. Cílem je vyřešit konflikt dohodou. Restorativní justice striktně neodsuzuje pachatele tak jako justice klasická, ale snaží se dávat pachateli šanci na zlepšení.

V této souvislosti vznikla instituce, která umožňuje přímý kontakt pachatele a oběti za účelem narovnání jejich vztahu, uznání viny, převzetí odpovědnosti za škodu a morální úlevu, a tou je probační a mediační služba.

Probační a mediační služba České republiky (PMS ČR) je státní institucí fungující na poli sociální práce a trestního práva. Působí ve všech soudních okresech České Republiky (IT STUDIO s.r.o. Odborné činnosti. Podpora obětem. *Pmscr.cz* [online]. © 2010-2014). Její služby jsou bezplatné.

Služba formálně spolupracuje s justicí a jejím cílem zajistit účinné řešení konfliktů ve společnosti a výkon alternativních trestů. Úzce spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení, což je Policie České republiky, státní zástupce a soud. Ve své činnosti se zaměřuje na integraci pachatelů do společnosti, na participaci obětí trestných činů a na ochranu společnosti. Vznik probační a mediační služby je spojen s vývojem restorativní justice, která usiluje o nápravu pachatele. Legislativně je PMS ČR ukotvena v zákoně 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010, s. 20). Probační a mediační služba nejvíce pracuje v oblasti přípravného trestného řízení a řízení před soudem.

Dvěma hlavními funkcemi PMS ČR je probace a mediace. **Probace** spočívá v organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným. Probace zahrnuje kontrolu výkonu trestu, které nejsou formou odnětí svobody, a dalších uložených povinností a omezení. Probační úředníci sledují chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s uloženým dohledem (IT STUDIO s.r.o. Odborné činnosti. Podpora obětem. *Pmscr.cz* [online]. © 2010-2014). Úředníci sledují, zda se podmíněně propuštěný integruje zpět do společnosti a kontrolují, zda vede řádný život.

Mediace je dobrovolné, přímé a osobní setkání oběti a pachatele trestného činu za přítomnosti mediátora. Je to činnost především v přípravné fázi trestního řízení, která se odehrává před rozhodnutím státního zástupce nebo soudce. Dále se během procesu mediace připravují podklady pro rozhodnutí státního zástupce či soudce. Nabídku mediace především nabízí policisté vyšetřující konkrétní případ, v další fázi trestního řízení může možnost mediace navrhnout státní zástupce či soudce. Mediace může být vzhledem k okolnostem trestného činu vyřazena ze spolupráce. Děje se tomu tak například při vyšetřování organizované trestné činnosti, kdy by přímý kontakt poškozeného a pachatele mohl narušit další fáze trestního řízení (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010, s. 22). Mediace je metoda

rovnání konfliktu a narovnání vztahu mezi poškozeným a pachatelem. Tato metoda se snaží naplnit cíle restorativní justice.

Při mediaci oběť může vyprávět pachateli o tom, jak ji trestný čin poškodil, co jí způsobil. Pro mnoho obětí je tento kontakt důležitý, aby se mohli vyrovnat s újmou. Oběti se často snaží pochopit důvod pachatelova jednání a proč se staly oběti právě ony. Při mediaci má slovo také pachatel, kdy se může oběti omluvit, projevit lítost a nabídnout náhradu škody (Tomášek, 2010, s. 165). Cílem mediace je narovnat mezi obětí a pachatelem mezilidský vztah a dospět k dohodě.

Úspěšná mediace a uzavření dohody napomáhá zmírnit újmu oběti. Při osobním setkání se většinou pachatel omluví a tím se může oběti psychicky ulevit, dochází k tzv. morální satisfakci. Pro pachatele trestného činu je většinou mnohem náročnější plnění finanční náhrady. Často se stává, že pachatel nemá dostatečné finanční prostředky, proto náhrada materiální škody probíhá v měsíčních splátkách (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010, s. 22). Výsledkem mediace v trestně - právním kontextu může být podmíněné zastavení trestního stíhání, institut narovnání nebo uložení alternativních trestů.

Velké množství případů, které podstoupí proces mediace, má za výsledek **podmíněné zastavení trestního stíhání** podle § 307 trestního řádu. Je to nejčastěji využívaný odklon v trestním řízení, který lze využít u přečinu se souhlasem obviněného. Podmíněné zastavení trestního stíhání je uděleno pachateli tehdy, pokud se k činu dozná, napraví způsobenou škodu nebo uzavře s poškozeným jinou dohodu nebo zajistí taková opatření, která k náhradě povedou. Dále se přihlíží k osobě pachatele, jeho dosavadnímu životu a k okolnostem trestného činu. Při podmíněném zastavení trestního stíhání se pachateli udělí zkušební doba v rozmezí 6 měsíců až 2 roky. V tomto čase většinou musí uhradit způsobenou škodu. Během zkušební doby mohou být pachateli udělena různá opatření směřující k vedení řádného života. Pachatel se osvědčí, pokud po celou zkušební dobu dodrží uložená opatření, uhradí dohodnutou výši škody, splní všechny stanovené podmínky a povede řádný život (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010, s. 23).

Institut narovnání lze použít pouze se souhlasem poškozeného a obviněného. Pachatel musí uhradit škodu poškozenému a složit finanční částku na účet soudu nebo státního zastupitelství, která bude využita pro obecně prospěšné účely. Pokud se institut narovnání stane pravomocným rozsudkem, je případ uzavřen a nelze pokračovat v trestním stíhání pachatele (Štern, Ouředníčková, Doubravová,

2010, s. 13). Řešení trestných činů pomocí institutu narovnání se v praxi vyskytuje vzácně. Při využití mediace nemusí být vždy odklon v trestním řízení, výsledkem některých případů může být udělení **alternativního trestu** pro pachatele nebo výjimečně **trest odnětí svobody**.

2.4 Nestátní neziskové organizace zaměřující se na pomoc obětem

Na činnost státních institucí angažujících se v pomoci obětem trestných činů navazují nestátní organizace. V této oblasti vznikají většinou neziskové organizace, které spolupracují se státním sektorem - s policií, justicí, probační mediační službou. Jejich vzájemná spolupráce se vyvíjí a dělá postupné krůčky, které vedou k vytvoření komplexního účinného systému pomoci obětem trestné činnosti.

Pomoc obětem trestné činnosti se rozvíjí po celé Evropě. Například ve Velké Británii existuje služba **Victim Support**, která se vyznačuje úzkou spoluprací státu s nestátní organizací. Pobočky Victim Support jsou v neustálém kontaktu s policejními stanicemi, které jim dávají kontakty na téměř všechny zaznamenané poškozené či oběti. Většinu služeb Victim Support financuje stát. V Británii lze také nalézt úspěšný program **Witness Support**, fungující v budovách soudů. Tento program poskytuje poškozeným, kteří dochází k soudu v roli svědků, oddělené čekárny, informace o průběhu soudního řízení a další služby. Ve Spojených státech amerických pracují na policejních stanicích sociální pracovníci. Ty policisty doplňují v případech domácího násilí, poskytují psychologickou intervenci obětem po trestném činu nebo se podílí na prevenci kriminality (Čírtková, Vitoušová et al., 2007, s. 142). Po krátkém úvodu organizací pro pomoc obětem v Británii a v USA bude představena organizace působící na českém území.

První nestátní neziskovou organizací pro pomoc obětem trestných činů byl **Bílý kruh bezpečí o. s. (BKB)**, který otevřel svojí první poradnu v roce 1991 v Praze. V dnešní době je největší organizací na pomoc obětem trestné činnosti v České republice. Ve sdružení pracují na dobrovolné bázi psychologové, advokáti, lékaři, sociální pracovníci i policisté (Vitoušová P., Podpora obětí z pohledu nestátní organizace. In: Kulíšková, K. K problematice obětí trestných činů a k výsledkům obětí v České Republice. 1999, s. 43). V České republice existuje mnoho nestátních organizací, které mimo jiné nabízí pomoc obětem trestných činů. Za větší pozornost

stoi Bílý kruh bezpečí, který poskytuje pomoc obětem po celé České republice a tato činnost je jeho hlavní a jedinou náplní.

Bílý kruh bezpečí poskytuje obětem trestné činnosti, svědkům a pozůstalým právní informace, psychologické poradenství, sociální poradenství, praktické rady a informace. Činnost organizace je diskrétní, odborná a bezplatná. Poradenské služby umožňují rozhovor, poskytují právní informace a informace o zákonu o obětech trestných činů, setkání s psychologem, morální a emocionální podporu. BKB nabízí také několik nadstandartních služeb, jako jsou terapeutické programy, víkendové rekondiční pobyty, doprovody k soudům a návštěvy v nemocnicích, okamžitá pomoc případového manažera, spolupráce s nadačním fondem Filipa Venclíka a spolupráce se soukromou klinikou MONADA (BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. Poslání a činnost. *Bkb.cz* [online]. © 2015). Po celé republice má Bílý kruh bezpečí v provozu 9 poraden, 1 centrálu v Praze a intervenční centrum v Ostravě. Provozuje telefonní linku pro oběti kriminality a linku pro oběti domácího násilí.

Pomoc obětem nabízí i další formy služeb. Intervenční centra poskytují sociální, sociálně právní a psychologickou pomoc osobám ohroženým násilným chováním. Ve vážných případech mohou také zajistit pobyt v azylových domech. Linky důvěry jsou určeny především pro osoby v krizové situaci, občanské poradny zajišťují sociálně právní rady. Krizová centra nabízí pomoc ve formě ambulantní a pobytové pro osoby v ohrožení života či zdraví. Bezpečí dětí zajišťují orgány sociální právní ochrany dětí (BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. Navazující služby v ČR. *Bkb.cz* [online]. © 2015). Primární institucí by ale měla být Policie ČR, které by oběť měla trestný čin nahlásit, aby bylo možné zahájit vyšetřování.

Seznam organizací zajišťuje registr poskytovatelů pomoci obětem trestné činnosti, který eviduje všechny státem akreditované organizace pomáhající obětem.

3 Výzkumné šetření

Cílem výzkumného šetření je zjistit informovanost veřejnosti o možnostech pomoci obětem trestných činů v České republice. Otázky mají zjistit představu respondentů o pojmu oběť trestného činu, a jaká práva by podle respondentů měla oběť mít. Dotazník mapuje informovanost v oblasti poskytovaných služeb organizacemi a institucemi, které pomáhají obětem trestných činů jako je Policie ČR, Probační a mediační služba ČR a nestátní neziskové organizace. Otázky zjišťují postoj respondentů k Policii ČR, ptají se na důvody, proč by respondenti nahlásili či nenahlásili trestný čin. Dále je zkoumáno, jaký postoj zaujímají respondenti k platné legislativě a v neposlední řadě jsou mapovány jejich zkušenosti, kde hodnotí činnost Policie ČR a nestátních neziskových organizací, se kterými se po trestném činu setkali.

3.1 Hypotézy a nástroj výzkumného šetření

Pracovní hypotéza výzkumného šetření předpokládá, že laická veřejnost se domnívá, že pro oběti a svědky trestných činů existuje v České republice dostatečně fungující systém pomoci. Před výzkumným šetřením bylo položeno 6 reálných hypotéz:

Hypotéza č. 1 předpokládá, že více než polovina respondentů se domnívá, že v České republice existují zákony, které zajišťují obětem práva během trestního řízení.

Hypotéza vychází z obecného předpokladu alespoň okrajové znalosti či povědomí zákonů. Předpoklad ověřuje otázka č. 5.

Hypotéza č. 2 předpokládá, že více než jedna třetina respondentů má záporný postoj k Policii ČR.

Hypotéza vychází z výsledků výzkumu: Informovanost o prevenci a problematice obětí trestných činů. Tento výzkum byl proveden v roce 1998. Ve výsledku 35% respondentů má negativní postoj k Policii ČR. Celkový počet respondentů výzkumu byl 176 osob (Palovčíková, G., Pomoc obětem trestných činů

jako součást policejní práce. In: Kulíšková, K. K problematice obětí trestných činů a k výsledkům obětí v České Republice, 1999, s 47). Předpokládá se, že trend negativního postoje k policii bude mírně růst. Předpoklad ověřuje otázka č. 11 a 13.

Hypotéza č. 3 předpokládá, že více než polovina respondentů se domnívá nebo ví, že v České republice fungují nestátní organizace, které pomáhají obětem trestných činů.

Hypotéza vychází z výsledků výzkumu: Informovanost o prevenci a problematice obětí trestných činů. Ve výsledku 55% respondentů nevědělo o existenci organizací zabývajících se pomocí obětem trestných činů. Celkový počet respondentů výzkumu byl 176 osob (Palovčíková, G., Pomoc obětem trestných činů jako součást policejní práce. In: Kulíšková, K. K problematice obětí trestných činů a k výsledkům obětí v České Republice, 1999, s 47). Předpoklad ověřuje otázka č. 14.

Hypotéza č. 4 předpokládá, že více než jedna polovina respondentů či jejich blízkých osob se stali obětí trestného činu jednou a více než jednou.

Hypotéza vychází z počtu obětí trestných činů v minulých letech v České republice. Dále hypotéza předpokládá, že respondenti přiznají i neohlášené trestné činy díky anonymitě dotazníku. Tyto neohlášené trestné činy zvýší počet obětí. Předpoklad ověřuje otázka č. 19.

Hypotéza č. 5 předpokládá, že více než polovina respondentů nezná význam pojmu mediace, kterou provádí Probační a mediační služba ČR.

Hypotéza vychází z předpokladu, že osoby, které nemají osobní zkušenost s probační a mediační službou, většinou nebudou pojem mediace znát. Předpoklad ověřuje otázka č. 9.

Hypotéza č. 6 předpokládá, že více než polovina respondentů nezná organizaci Bílý kruh bezpečí.

Hypotéza vychází z předpokladu, že osoby, které nemají osobní zkušenost s organizací Bílý kruh bezpečí, ji většinou nebudou znát. Předpoklad ověřuje otázka č. 15.

Výzkumné šetření využije nástroj kvantitativního výzkumu - dotazník. „*Jak už název naznačuje, slovo „dotazník“ se spojuje s „dotazováním“, s otázkami. Je to způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí*“ (Gavora, 2000, s. 99). Dotazník jako nástroj výzkumného šetření byl vybrán z několika důvodů, ale především proto, že dotazník je schopný získat odpovědi od velkého množství respondentů v relativně krátkém čase.

Dotazník obsahuje 25 otázek. Otázka č. 1 a 2. zjišťují faktografické údaje o pohlaví a věku respondentů. Otázky jsou uzavřené, respondenti vybírají jednu odpověď, pouze otázky č. 3, 4, 22 a 25 jsou otevřené a žádají vypsání odpovědi dle respondenta. Dotazník je určen pro širokou veřejnost. Podmínkou pro vyplnění dotazníku je občanství České republiky a minimální věk 18 let. Výzkumný vzorek obsahuje 150 respondentů, věkové rozmezí se pohybuje od 18 ti do 74 let. Počet mužů a žen není vyrovnaný, protože dotazník zodpovědělo 87 žen a 63 mužů.

Respondenti byli osloveni tazatelem dvěma způsoby - osobně anebo elektronicky. Při osobním setkání s tazatelem respondenti vyplnili dotazník v písemné podobě, elektronický dotazník respondenti vyplňovali pomocí zaslání odkazu. Účastníci výzkumu byli vybíráni náhodně a dotazník vyplňovali anonymně.

3.2 Prezentace výsledků

Tato část práce prezentuje výsledky výzkumného šetření. Odpovědi respondentů u každé otázky jsou samostatně graficky znázorněny. Výsledky uvádí počty dotazovaných a jejich procentuální vyjádření.

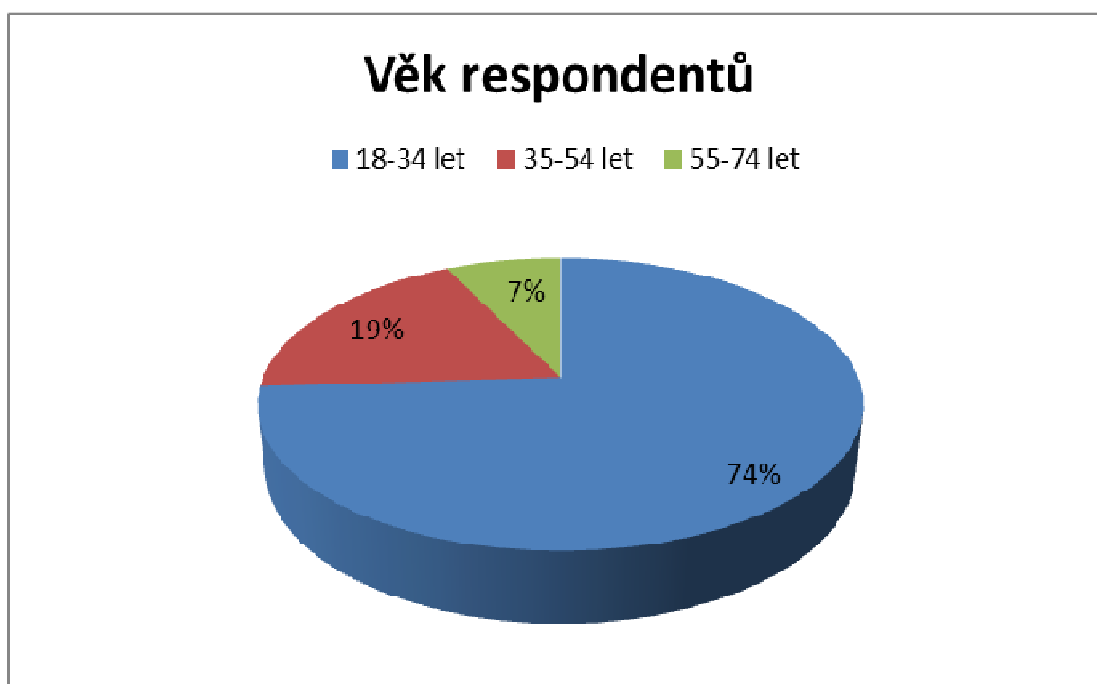
Otázka č. 1: Vaše pohlaví:

Graf č. 1: Pohlaví respondentů.

Otázka č. 1 zjišťuje faktografický údaj o respondentech - jejich pohlaví. Dotazník zodpovědělo 87 žen a 63 mužů. Respondenti byli vybíráni náhodně, proto počet mužů a žen není vyrovnaný. V procentuálním vyjádření dotazníky zodpovědělo 58% žen a 42% mužů.

Otázka č. 2: Váš věk:

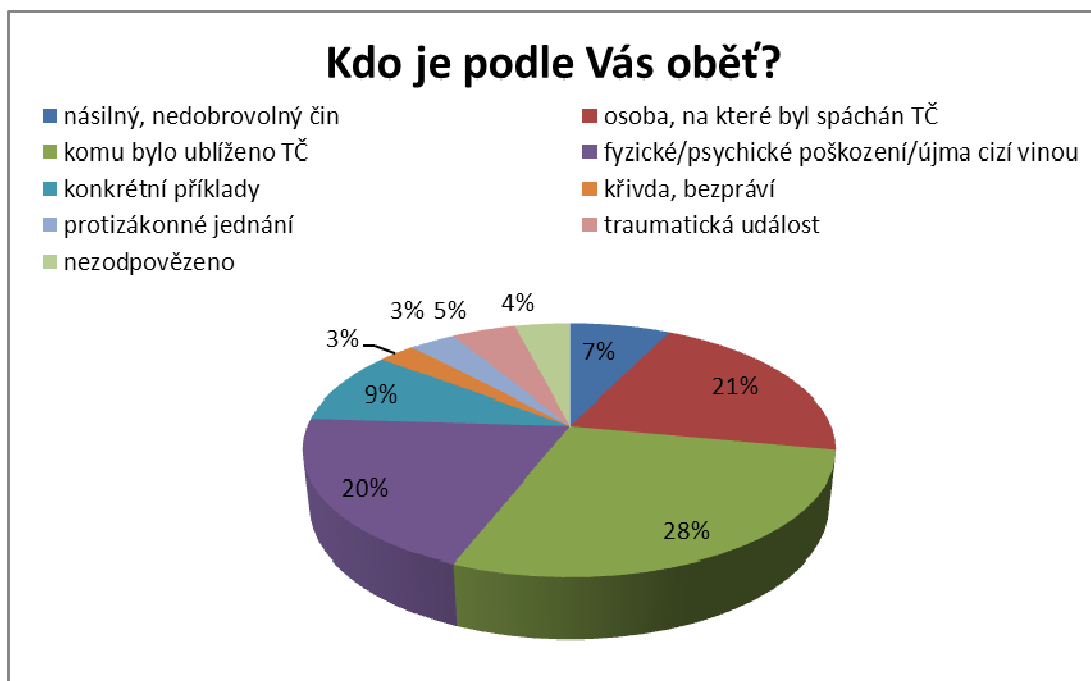
Graf č. 2: Věk respondentů.

Otázka č. 2 zjišťuje druhý faktografický údaj a tím je věk respondentů. Dotazník mohli vyplňovat pouze zletilé osoby. Horní věková hranice nebyla stanovena. Věkové rozmezí respondentů je 18 až 74 let, věkový průměr je 30,54 let.

Pro lepší přehlednost byl věk respondentů rozdělen do tří kategorií. První kategorie zahrnuje věk 18-34 let, což zhruba odpovídá mladé dospělosti a dospělosti. Druhá kategorie obsahuje 35-54 let, což přibližně odpovídá střednímu věku. Třetí kategorie zahrnuje 55-74 let, což je zhruba starší střední věk a stáří. Ve věkové kategorii 18-34 let zodpovědělo dotazník 111 respondentů. Ve věkové kategorii 35-54 let zodpovědělo dotazník 28 respondentů. Ve třetí věkové kategorii dotazník zodpovědělo 11 respondentů.

Z toho vyplývá, že 74% respondentů spadá do věkové kategorie 18-34 let, 19% respondentů se nachází ve věkové kategorii 35-54 let a 7% respondentů odpovídá věkové kategorii 55-74 let.

Otázka č. 3: Kdo je podle Vás oběť?

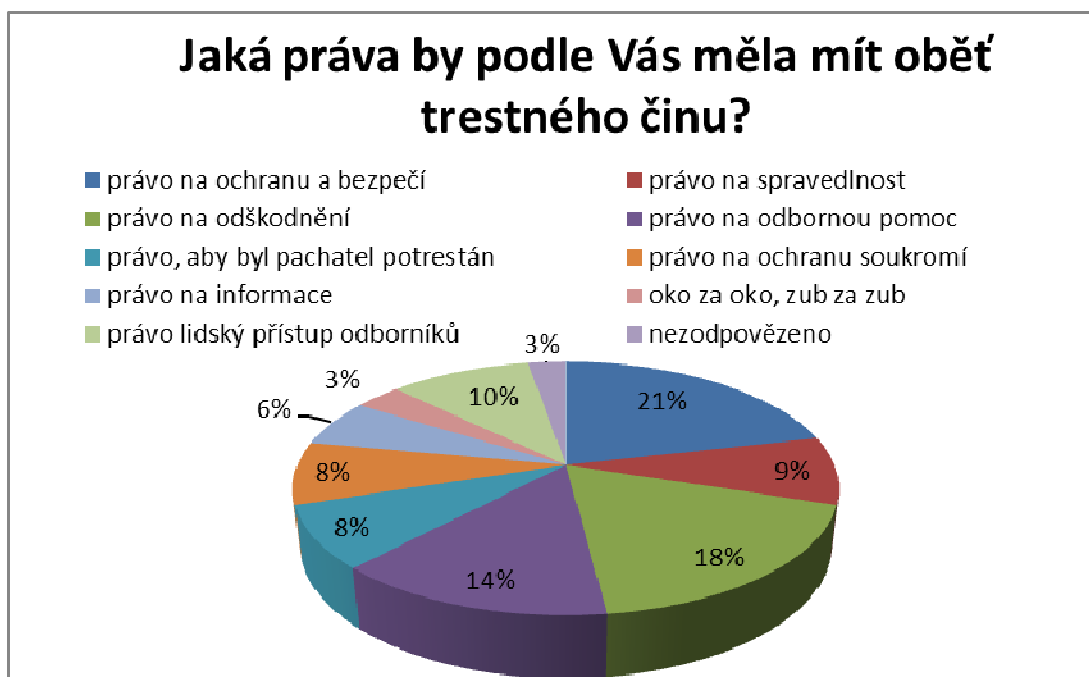
Graf č. 3: Kdo je podle Vás oběť?

Otázka č. 3 se ptá respondentů, koho si představí pod pojmem oběť. Tato otázka je otevřená, respondenti měli prostor se vyjádřit. Jejich názory byly velmi různorodé a zajímavé, proto při rozboru těchto odpovědí bylo vytvořeno 9 hlavních oblastí, do kterých odpovědi nejčastěji směřovaly.

Celkem 11 respondentů odpovědělo, že pod pojmem oběť si představí člověka, který podstoupil násilný, nedobrovolný čin, čin proti svobodné vůli. Dále 31 respondentů odpovědělo, že pod pojmem si představí osobu, na které byl spáchán trestný čin, 42 respondentů odpovědělo, že oběť je člověk, kterému bylo ublíženo trestným činem, 30 dotazovaných uvedlo, že oběť je podle nich člověk, který byl fyzicky nebo psychicky poškozen, stala se mu újma a to cizím zaviněním. Dalších 14 respondentů uvedlo, že jako oběť si představí napadeného člověka, okradeného, znásilněného, podvedeného, týraného, šikanovaného, zavražděného nebo člověka trpějícího domácí násilí. Tito respondenti uvedli konkrétní příklady obětí. Pod pojmem oběť si 4 dotazovaní představí člověka, kterému bylo ukřivděno a dostalo se mu bezprávi, 5 respondentů označuje za oběť člověka, který je terčem protizákonného jednání a 7 respondentů za oběť považuje osobu zasaženou traumatickou událostí, která může změnit její život. Posledních 6 respondentů otázku nezodpovědělo.

Z grafického znázornění vyplývá, že 28% dotazovaných vnímá oběť jako člověka, kterému bylo ublíženo trestným činem, 21% dotazovaných chápe oběť jako osobu, na které byl spáchán trestný čin a 20% dotazovaných označuje za oběť člověka, který byl psychicky nebo fyzicky poškozen, stala se mu újma a to cizím zaviněním. Tyto tři odpovědi byly nejčastější. Obsahově jsou si velmi podobné, ale snahou vyhodnocení bylo zachovat definice uvedené respondenty.

Otázka č. 4: Jaká práva by podle Vás měla mít oběť trestného činu?

Graf č. 4: Jaká práva by podle Vás měla mít oběť trestného činu?

Otázka č. 4 se dotazuje respondentů, jaká práva by podle nich měla mít oběť trestného činu. Tato otázka je otevřená, proto respondenti měli prostor se vyjádřit. Názory respondentů byly opět velmi různorodé a zajímavé, proto při rozboru těchto odpovědí bylo vytvořeno hlavních 10 oblastí, do kterých odpovědi nejčastěji směřovaly.

Celkem 32 dotazovaných uvedlo, že by podle nich oběť měla mít právo na ochranu a bezpečí před pachatelem, 13 respondentů uvedlo právo na spravedlnost, spravedlivý soud, 27 respondentů uvedlo právo na odškodnění - finanční i jiné, 21 respondentů uvedlo právo na odbornou pomoc - většina uváděla právní, psychologickou, zdravotní, sociální, objevil se také právník bez nároku na odměnu a poradenské služby. Všechny služby by měly být pokud možno bezplatné. Dále 12 respondentů uvedlo, že oběť by měla mít právo na to, aby byl pachatel potrestán -

tedy aby byl skutečný pachatel brzy nalezen a spravedlivě potrestán, 12 respondentů uvedlo právo na ochranu soukromí, 9 respondentů uvedlo právo na informace o průběhu trestního stíhání, 5 respondentů uvedlo metodu trestů oko za oko, zub za zub, 15 respondentů uvedlo právo na lidský přístup odborníků, jeden respondent přímo napsal: „nechovat se k oběti tak, jakoby sama provedla trestný čin“. Poslední 4 respondenti otázku nezodpověděli.

Z grafu vyplývá, že 21% dotazovaných se domnívá, že by oběť měla mít právo na ochranu a bezpečí před pachatelem, 18% dotazovaných uvedlo právo na odškodnění - nejen finanční a 14% dotazovaných uvedlo právo na odbornou pomoc především v oblasti sociální, právní, zdravotní a psychologické. Oběť by měla mít podle respondentů také nárok na odborné poradenství. Pomoc by měla být pokud možno zdarma. Tato tři práva uváděli respondenti nejčastěji.

Otázka č. 5: Domníváte se, že u nás existují zákony, které zajišťují lidem v pozici oběti jistá práva?

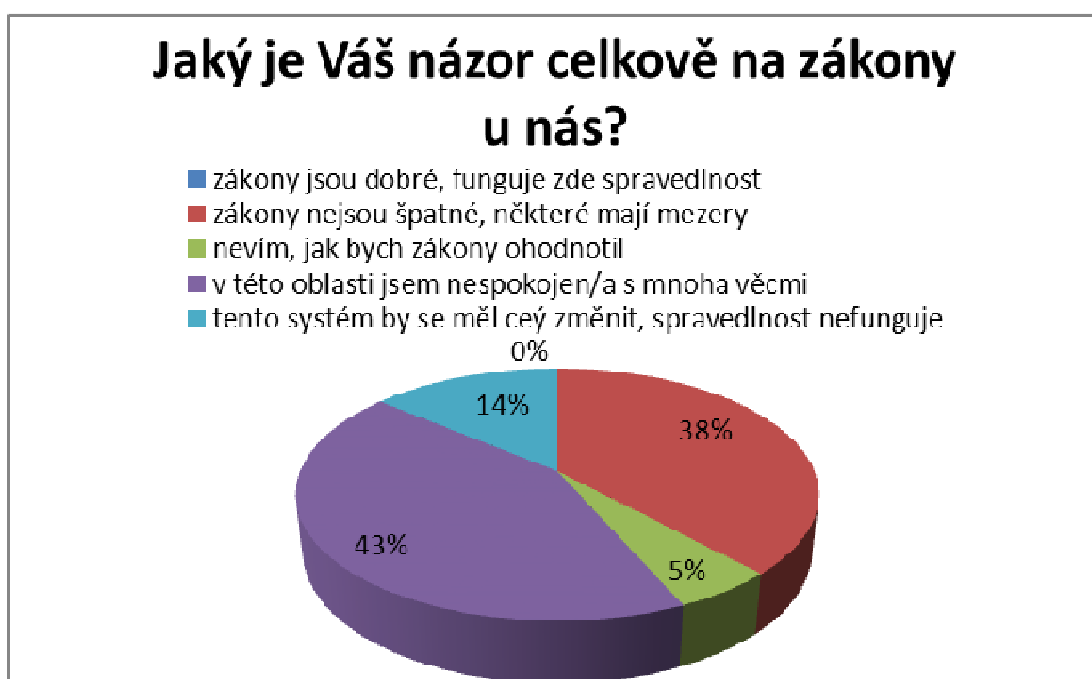
Graf č. 5: Domníváte se, že u nás existují zákony, které zajišťují lidem v pozici oběti jistá práva?

Otázka č. 5 zjišťuje informovanost respondentů v oblasti legislativy upravující práva obětí trestných činů. V této otázce 33 respondentů odpovědělo, že o zákonech, které upravují práva oběti, již slyšeli, 54 respondentů odpovědělo, že se domnívají, že takové zákony existují, ale neznají je, 23 respondentů odpovědělo, že

podle nich takové zákony spíše existují, 14 respondentů označilo odpověď nevím, shodný počet čtrnácti osob se domnívá, že takové zákony u nás spíše neexistují a 12 respondentů se domnívá, že zákony určitě neexistují.

Procentuálním vyjádřením 36% dotazovaných se domnívá, že zákony zajišťující obětem jistá práva určitě existují, ale neznají je. Dále 22% dotazovaných ví o takových zákonech, 16% dotazovaných se domnívá, že zákony pro oběti trestných činů spíše existují, 9% dotazovaných neví, stejný počet respondentů se domnívá, že takové zákony spíše neexistují a 8% dotazovaných se domnívá, že takové zákony u nás neexistují.

Otázka č. 6: Jaký je váš názor celkově na zákony u nás?

Graf č. 6: Jaký je Váš názor celkově na zákony u nás?

Otázka č. 6 se dotazuje na názor respondentů týkající se celkového hodnocení zákonů v republice. Nikdo z respondentů neodpověděl, že by byl úplně se zákony spokojený. Ovšem 57 respondentů odpovědělo, že zákony nejsou úplně špatné, ale některé mají mezery. Dále 8 respondentů označilo odpověď nevím, 64 respondentů odpovědělo, že v oblasti legislativy jsou nespokojeni s mnoha věcmi a 21 respondentů uvedlo, že celý systém by se měl změnit, protože zde spravedlnost nefunguje.

Celkem 43% dotazovaných odpovědělo, že se zákony jsou v mnoha věcech nespokojeni, 38% uvedlo, že zákony nejsou špatné, ale některé mají mezery, 14%

dotazovaných uvedlo, že celá legislativa by se měla změnit, protože zde nefunguje spravedlnost, 5% dotazovaných odpovědělo, že neví, jak by legislativu ohodnotilo a nikdo z dotazovaných neoznačil odpověď, že by byl se zákony naprosto spokojený.

Otázka č. 7: Domníváte se, že státní sektor nabízí pomoc obětem trestných činů?

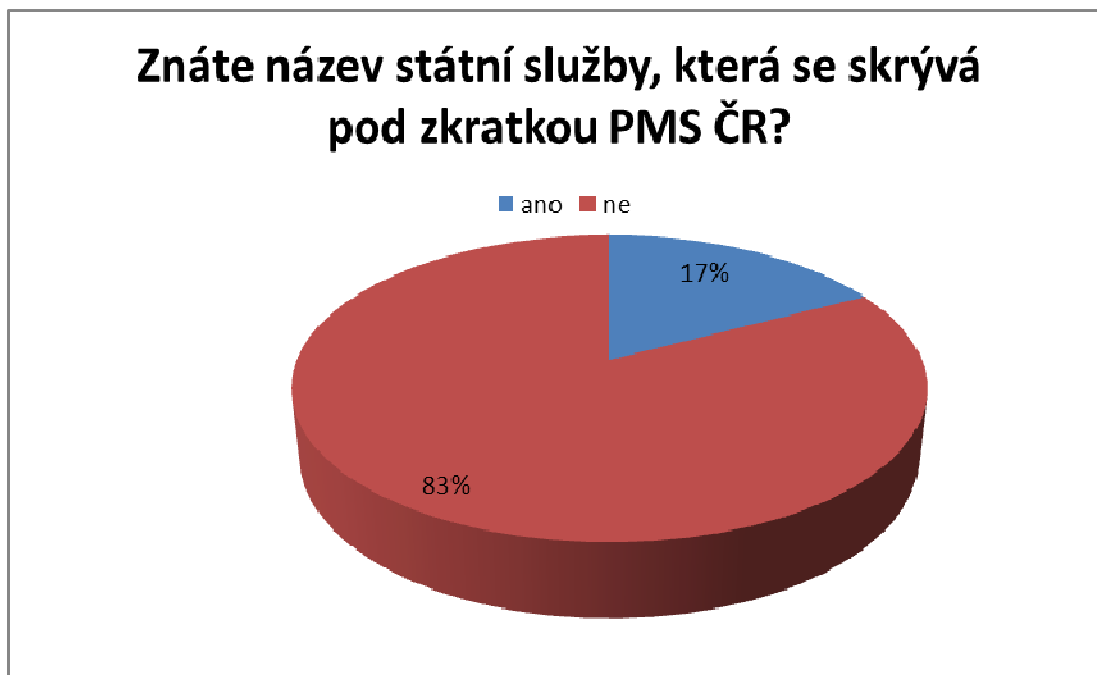

Graf č. 7: Domníváte se, že státní sektor nabízí pomoc obětem trestných činů?

Otázka č. 7 se dotazuje respondentů, zda se domnívají, že státní sektor nabízí obětem trestných činů nějaké možnosti pomoci. Na tuto otázku odpovědělo 8 respondentů, že ví, že státní sektor nabízí pomoc obětem trestných činů, 59 respondentů se domnívá, že státní sektor pomoc spíše nabízí než nenabízí. Dále 44 respondentů nevědělo odpověď, 35 respondentů se domnívá, že státní sektor pomoc obětem spíše nenabízí a 4 respondenti se domnívají, že státní sektor pomoc obětem nenabízí.

Procentuálním vyjádřením vychází, že 40% dotazovaných se domnívá, že státní sektor spíše nabízí pomoc obětem trestných činů. Dále 29% dotazovaných označilo odpověď nevím, 23% dotazovaných se domnívá, že stát obětem spíše nepomáhá, 5% dotazovaných ví, že stát obětem pomáhá a pouze 3% dotazovaných se domnívají, že stát obětem nepomáhá.

Otázka č. 8: Znáte název státní služby, která se skrývá pod zkratkou PMS ČR?

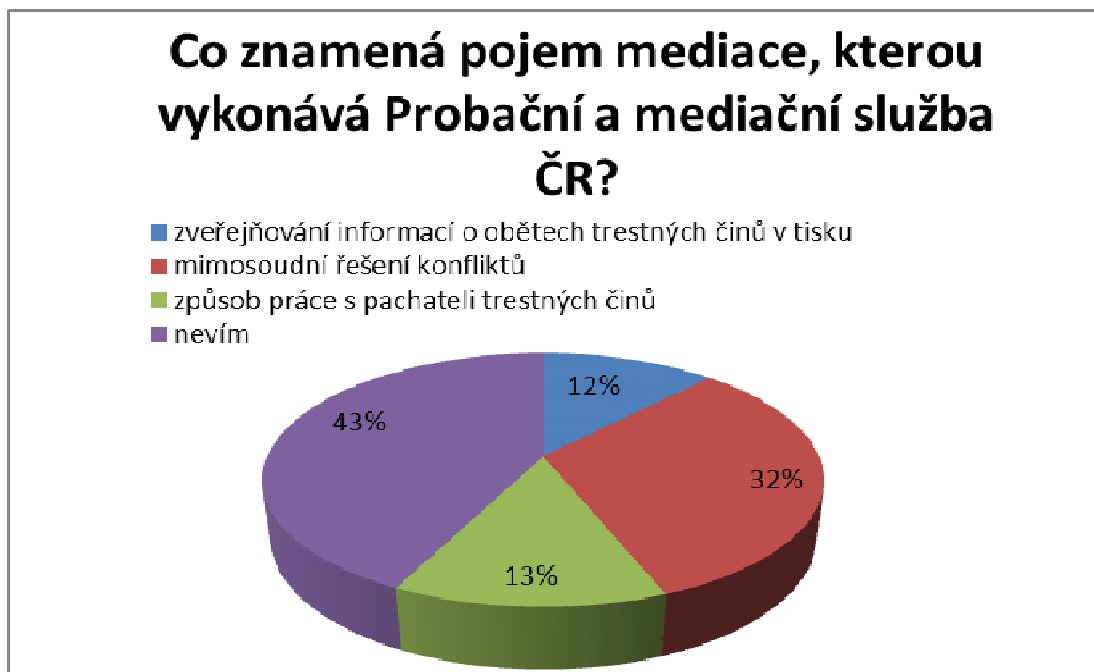

Graf č. 8: Znáte název státní služby, která se skrývá pod zkratkou PMS ČR?

Otázka č. 8 zjišťuje povědomí respondentů o Probační a mediační službě ČR a její zkratce PMS ČR. Dotazovaní, kteří odpověděli, že tuto službu znají, měli uvést pravý název. Celkem 26 respondentů správně uvedlo, že se jedná o Probační a mediační službu ČR. Zbylých 124 respondentů zkratku služby nepoznalo.

Z procentuálního vyjádření vyplývá, že 83% dotazovaných nepoznalo, že zkratka PMS ČR označuje Probační a mediační službu ČR a pouze 17% respondentů zkratku poznalo.

Otázka č. 9: Co znamená pojem mediace, kterou vykonává Probační a mediační služba ČR?

Graf č. 9: Co znamená pojem mediace, kterou vykonává Probační a mediační služba ČR?

Otázka č. 9 zjišťuje, zda respondenti znají pojem mediace, který znamená mimosoudní způsob řešení konfliktu mezi pachatelem a obětí trestného činu. V této otázce 18 respondentů uvedlo, že pojem mediace znamená zveřejňování informací o obětech trestných činů v tisku, 48 respondentů uvedlo, že pojem mediace vyjadřuje mimosoudní způsob řešení konfliktů, 20 respondentů uvedlo, že pojem mediace vyjadřuje způsob práce s pachateli trestných činů a 64 respondentů neznalo správnou odpověď.

Z výsledků vyplývá, že 43% dotazovaných nevědělo, co znamená pojem mediace, 32% dotazovaných odpovědělo správně, že se jedná o mimosoudní řešení konfliktů, 13% dotazovaných označilo odpověď způsob práce s pachateli trestných činů a 12% respondentů se domnívá, že mediace znamená zveřejňování informací o obětech trestných činů v tisku.

Otázka č. 10: Domníváte se, že policisté mají speciální školení či kurzy, kde se učí jednat a pracovat s oběťmi trestných činů, se kterými se během práce setkají?

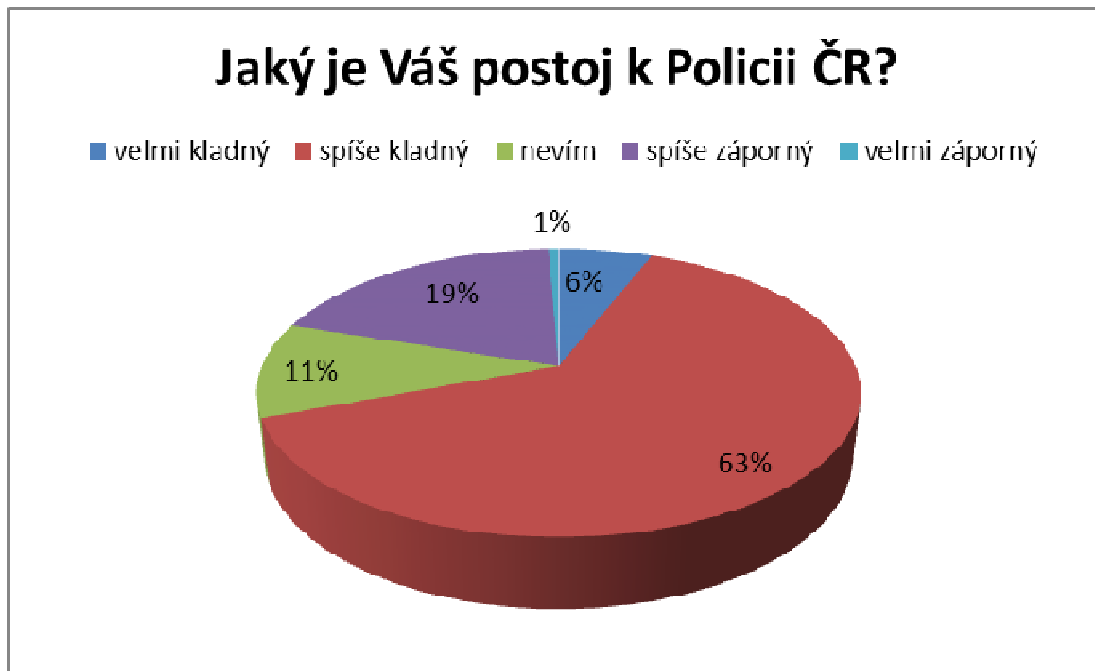
Graf č. 10: Domníváte se, že policisté mají speciální školení či kurzy, kde se učí jednat a pracovat s oběťmi trestných činů?

Otázka č. 10 se dotazuje, zda se respondenti domnívají, že policisté jsou odborně připraveni na psychologickou intervenci, kterou uplatňují při setkání s oběťmi trestných činů. V této otázce 14 respondentů odpovědělo, že mají informace o profesionálním psychologickém školení policistů, 61 respondentu se domnívá, že policisté profesionální znalosti v oblasti jednání s oběťmi určitě mají, ale nemají o nich informace. Dále 54 dotazovaných se domnívá, že takové profesionální znalosti policisté spíše mají, 6 respondentů neví odpověď, 12 respondentů se domnívá, že policisté takové odborné znalosti spíše nemají, a 3 další se domnívají, že policisté odborné kurzy či školení v této oblasti rozhodně nemají.

Z grafu vyplývá, že 41% dotazovaných se domnívá, že policisté mají odborná školení či kurzy, kde se učí jednat a pracovat s oběťmi trestných činů, ale nic o nich neví, 36% dotazovaných se domnívá, že policisté takové kurzy či školení spíše mají, 9% dotazovaných ví, že policisté jsou v této oblasti profesionálně připravováni, 8% dotazovaných se domnívá, že policisté takové znalosti spíše nemají, 4%

dotazovaných neví odpověď a 2% dotazovaných se domnívají, že policisté rozhodně odborné znalosti v jednání s oběťmi nemají.

Otázka č. 11: Jaký je Váš postoj k Policii ČR?

Graf č. 11: Jaký je Váš postoj k Policii ČR?

Otázka č. 11 se zabývá vztahem respondentů k Policii ČR. Chce zjistit oblíbenost policistů mezi dotazovanými. V této otázce 9 respondentů odpovědělo, že má k policii velmi kladný postoj, 95 respondentů odpovědělo, že má postoj k policii spíše kladný a 19 respondentů odpovědělo, že neví, jak by postoj k policii hodnotili. Dále 29 respondentů má k policii spíše záporný postoj a pouze jeden respondent označil, že má k policii velmi záporný postoj.

Procentuálním vyjádřením z grafu vyplývá, že 63% dotazovaných má spíše kladný postoj k Policii ČR, 19% dotazovaných má k policii spíše záporný postoj a 11% dotazovaných neví, jaký postoj k policii zaujímají – pravděpodobně se jedná o postoj neutrální. Dále 6% dotazovaných má velmi kladný postoj k policistům a 1% dotazovaných má postoj k policii velmi záporný.

Otázka č. 12: Z jakého důvodu byste oznámil/a trestný čin policii?

Graf č. 12: Z jakého důvodu byste oznámil/a trestný čin policii?

Otázka č. 12 zjišťuje nejčastější důvody, které by vedly respondenty k nahlášení spáchaného trestného činu, kterým by byli poškozeni. V této otázce respondenti mohli zaškrtnout více odpovědí. Celkem 46 respondentů se domnívá, že takové věci by se neměly stávat, 112 respondentů by oznámilo trestný čin z důvodu, aby pachatel byl potrestán a 90 respondentů by oznámilo čin, aby se již nemohl opakovat. Dalších 23 respondentů by nahlásilo trestný čin kvůli pojištění, 58 respondentů by nahlásilo trestný čin, aby byl nalezen jejich majetek - pokud by se jednalo o trestný čin na majetku a 60 respondentů by oznámilo čin, aby získali pomoc od státu a organizací. Pouze 6 respondentů označilo odpověď, že neví, z jakého důvodu by čin hlásili a 3 respondenti zaškrtnuli jiný důvod, kde uvedli své vlastní odpovědi, které nebyli v nabídce. Odpovědi byly: „protože policii věřím, trestný čin bych vždy hlásil“, „myslím si, že každý trestný čin se musí nahlásit“ a „pro spravedlnost“.

Nejčastěji by dotazovaní nahlásili trestný čin proto, aby byl pachatel potrestán, aby se případ neopakoval, aby získali pomoc a aby se našel jejich majetek.

Otázka č. 13: Z jakého důvodu byste trestný čin neoznámil/a policii?

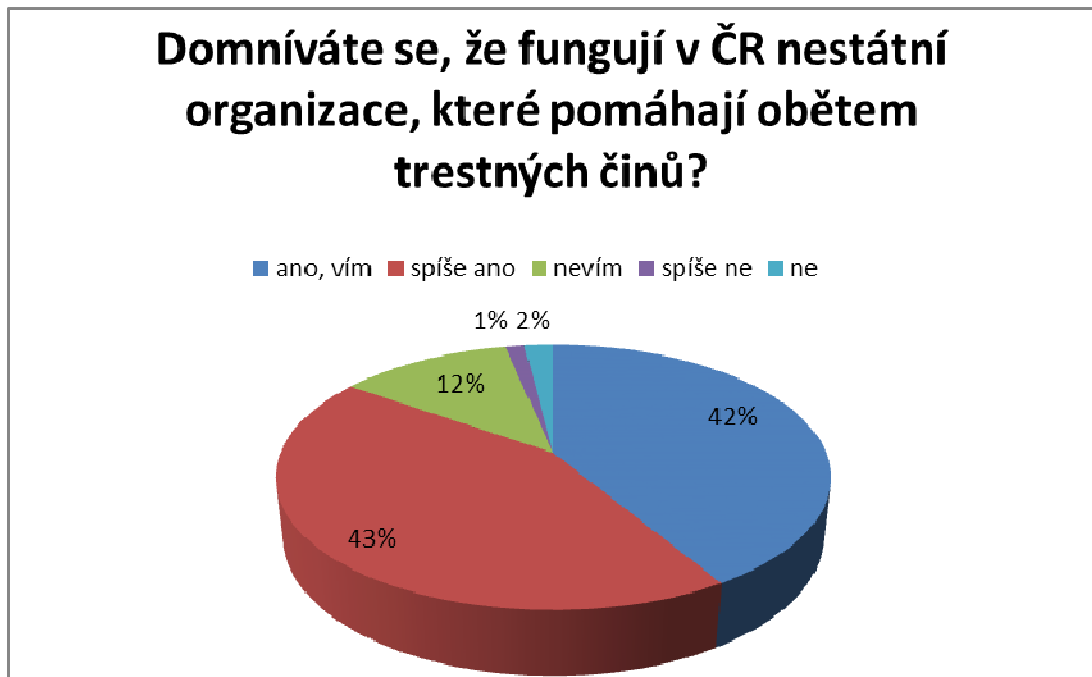

Graf č. 13: Z jakého důvodu byste trestný čin neoznámil/a policii?

Otázka č. 13 zjišťuje nejčastější důvody, proč by respondenti trestný čin neoznámili. U této otázky bylo opět možné vybrat více odpovědí. Celkem 84 respondentů by neoznámilo trestný čin, pokud by to nebylo nic závažného, 43 respondentů by neoznámilo trestný čin, pokud by byli schopni situaci vyřešit sami a 8 dotazovaných by nenahlásilo trestný čin v případě, že by nebyli pojištěni. Dále 44 respondentů by nenahlásilo trestný čin, pokud by policie s případem nemohla nebo nechtěla nic dělat, 15 respondentů by nenahlásilo trestný čin, protože policii nevěří a 42 respondentů by nenahlásilo trestný čin pokud by se báli pomsty pachatele. Posledních 42 respondentů označilo odpověď nevím a jeden respondent jako jiný důvod uvedl odpověď: „čin bych nenahlásil, pokud bych byl v momentě činu pod vlivem drog“.

Nejčastějším důvodem, proč by trestný čin dotazovaní nenahlásili, je pokud by trestný čin nebyl závažný, pokud by to vyřešili sami anebo pokud by s tím policie nemohla nebo nechtěla nic dělat.

Otázka č. 14: Domníváte se, že fungují v ČR nestátní organizace, které pomáhají obětem trestných činů?

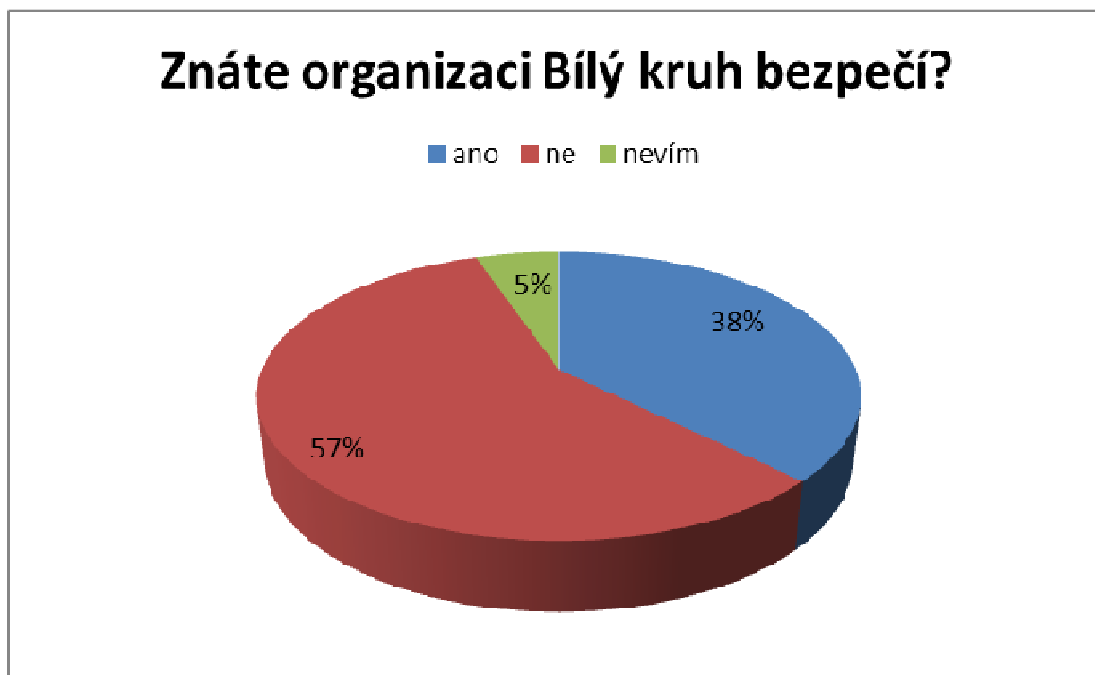

Graf č. 14: Domníváte se, že fungují v ČR nestátní organizace, které pomáhají obětem trestných činů?

Otázka č. 14 zjišťuje informovanost respondentů o nestátních neziskových organizacích. Celkem 62 respondentů ví, že v České republice fungují nestátní organizace na pomoc obětem trestných činů, 65 respondentů se domnívá, že takové organizace spíše existují, než aby neexistovaly a 18 dotazovaných odpovědělo, že neví. Další 2 respondenti se domnívají, že takové organizace u nás spíše nejsou a 3 respondenti jsou si jisti, že organizace na pomoc obětem trestných činů u nás nefungují.

Podle procentuálního vyjádření grafu se 43% dotazovaných domnívá, že nestátní organizace na pomoc obětem trestných činů u nás spíše fungují, 42% dotazovaných ví, že takové organizace u nás fungují a 12% dotazovaných neví. Další 2% dotazovaných jsou si jisti, že organizace na pomoc obětem u nás nejsou a 1% dotazovaných se domnívá, že takové organizace u nás spíše nefungují.

Otázka č. 15: Znáte organizaci Bílý kruh bezpečí?

Graf č. 15: Znáte organizaci Bílý kruh bezpečí?

Otázka č. 15 se dotazuje respondentů, zda znají organizaci s názvem Bílý kruh bezpečí, která po celé republice pomáhá obětem trestných činů. V této otázce 56 respondentů odpovědělo, že organizaci Bílý kruh bezpečí zná a 86 respondentů tuto organizaci nezná. Posledních 8 respondentů označilo odpověď nevím.

Procentuálním vyjádřením podle grafu 57% dotazovaných organizaci nezná. Naopak 38% dotazovaných ji zná a 5% dotazovaných si pravděpodobně nebylo jistých, zda organizaci Bílý kruh bezpečí znají.

Otázka č. 16: Znáte nějakou jinou organizaci, která pomáhá obětem trestných činů v ČR?

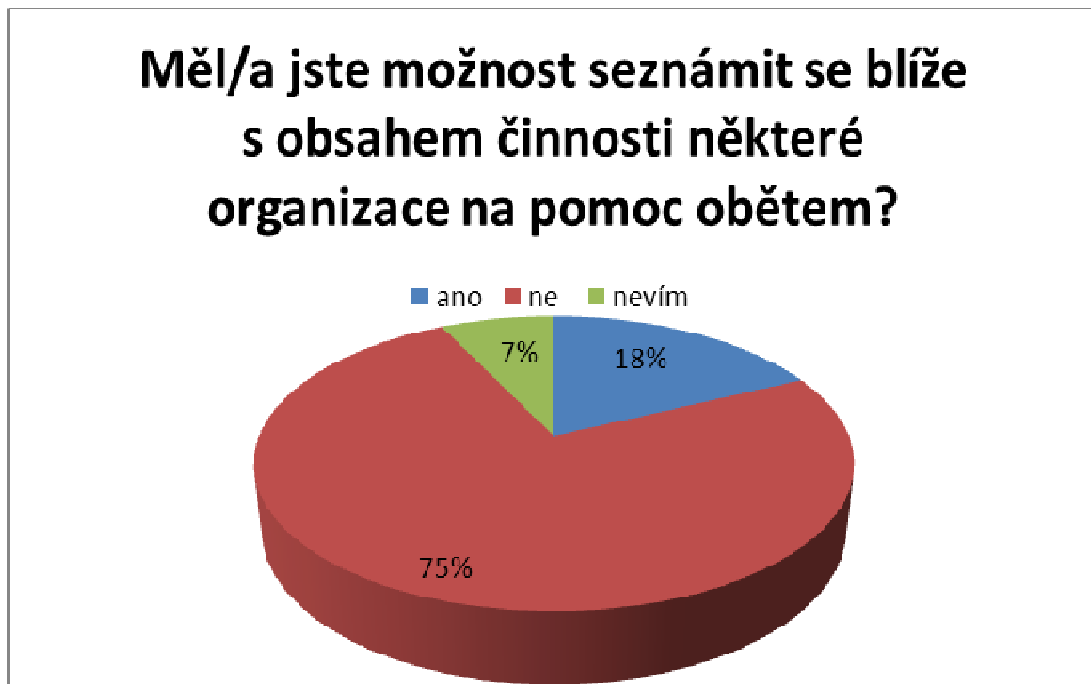

Graf č. 16: Znáte nějakou jinou organizaci, která pomáhá obětem trestných činů v ČR?

Otázka č. 16 zjišťuje, zda dotazovaní mají povědomí i o jiných organizacích či typech služeb, které pomáhají obětem trestných činů. V této otázce 21 respondentů odpovědělo, že znají jiné organizace, které uvedli. Uvedenými organizacemi byla Charita – tu uvedli 3 respondenti, Armáda spásy, Respondeo, Adra, Rosa, organizaci Člověk v tísni uvedli 3 respondenti, linku bezpečí uvedli 3 respondenti, DONU linku pro oběti domácího násilí uvedlo 5 respondentů a intervenční centrum, které uvedli 3 respondenti. Dále 121 respondentů neznalo jinou organizaci na pomoc obětem trestných činů a 8 respondentů si nebylo jistých, zda nějakou organizaci znají.

Z grafu vyplývá, že 81% dotazovaných nezná jinou organizaci, která pomáhá obětem trestných činů, 14% dotazovaných zná jinou organizaci než Bílý kruh bezpečí a její název do dotazníku uvedlo. Posledních 5% dotazovaných si není jistých, zda nějakou organizaci znají.

Otázka č. 17: Měl/a jste možnost seznámit se blíže s obsahem činnosti některé organizace na pomoc obětem trestných činů?

Graf č. 17: Měl/a jste možnost seznámit se blíže s obsahem činnosti některé organizace na pomoc obětem?

Otázka č. 17 se dotazuje respondentů, zda měli možnost se blíže seznámit s obsahem činnosti některé pomáhající organizace. Například formou přednášek, školení, letáčků, výstav, projektů, webových stránek a dalších. Celkem 27 respondentů odpovědělo, že takovou příležitost mělo, 112 respondentů odpovědělo, že se jim dosud taková možnost nenaskytla a 11 respondentů si nebylo odpovědí jistých.

Z grafu vyplývá, že 75% dotazovaných nemělo dosud možnost se blíže seznámit s obsahem činnosti některé pomáhající organizace, 18% dotazovaných odpovědělo, že již takovou možnost měli a 7% dotazovaných si nebylo jistých, zda se s touto možností někdy setkali.

Otázka č. 18: Pokud se vžijete do role oběti, co byste nejvíce ocenili od policie či pomáhajících organizací?

Graf č. 18: Pokud se vžijete do role oběti, co byste nejvíce ocenili od policie či pomáhajících organizací?

Otázka č. 18 zjišťuje, co by nejvíce respondenti ocenili v roli oběti od policistů či pomáhajících organizací. V této otázce mohli respondenti označit více odpovědí. Celkem 101 respondentů by ocenilo dopadení a potrestání pachatele, 105 respondentů by si přálo v roli oběti pocit bezpečí a ochrany před pachatelem, 36 respondentů by ocenilo finanční náhradu, 61 respondentů by si přálo pomoc a informace především z právní oblasti, 62 dotazovaných by ocenilo profesionální přístup policistů a pomáhajících organizací, 87 respondentů by si od nich přálo lidský přístup a ohleduplnost, a 57 respondentů by od nich ocenilo empatii a psychickou podporu.

Nejvíce by dotazovaní v roli oběti ocenili bezpečí a ochranu před pachatelem, dopadení a potrestání pachatele, a lidský přístup a ohleduplnost od policistů či pomáhajících organizací.

Otázka č. 19: Stal/a jste se někdy Vy nebo Váš blízký obětí nějakého trestného činu?

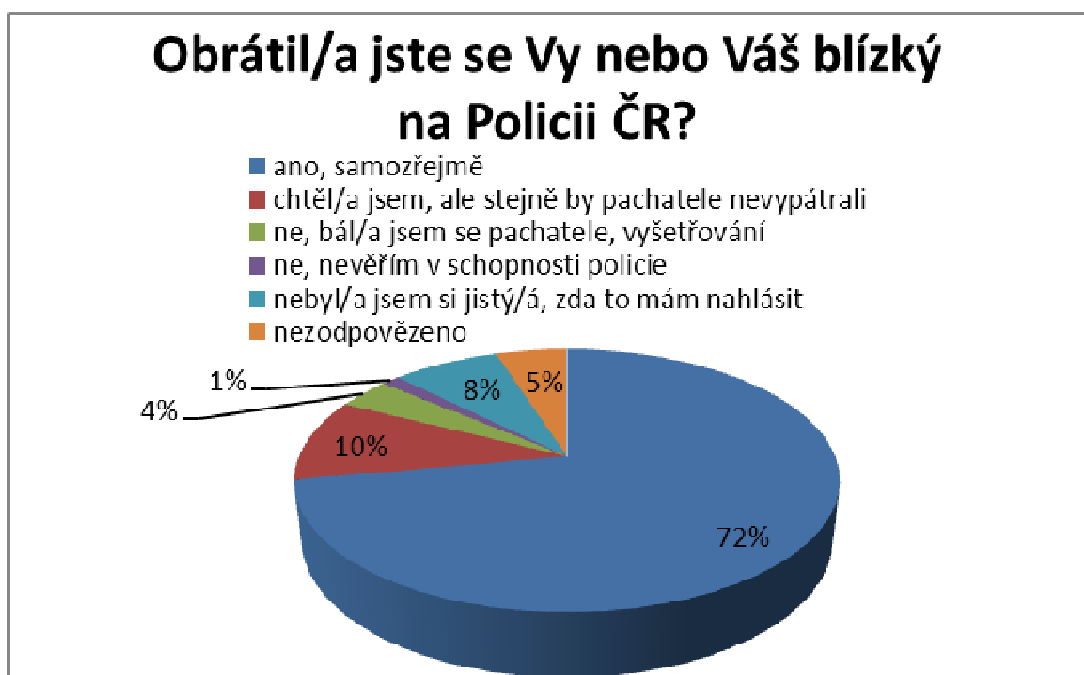
Graf č. 19: Stal/a jste se Vy nebo Váš blízký obětí nějakého trestného činu?

Otázka č. 19 se dotazovala respondentů, zda se někdy oni nebo jejich blízcí stali obětí trestného činu. V této otázce 44 respondentů odpovědělo, že oni nebo blízká osoba se stala obětí jednou, 35 respondentů odpovědělo, že se stali oni nebo jejich blízká osoba obětí více než jednou a 5 osob si nebylo jistých a proto uvedli odpověď nevím. Dále 55 dotazovaných uvedlo, že se nikdy nestali obětí trestného činu a 11 respondentů odmítlo tuto otázku zodpovědět.

Z grafického znázornění vyplývá, že 37% dotazovaných či jejich blízkých se nikdy nestalo obětí trestného činu, 29% dotazovaných či jejich blízkých se stalo obětí jednou a 23% dotazovaných či jejich blízkých se stalo obětí trestného činu více než jednou. Dále 7% dotazovaných odmítlo tuto otázku zodpovědět a 4% dotazovaných označilo odpověď, že neví.

Zde je důležité poznamenat, že nadcházející otázky se týkají práce policistů a organizací, proto je bude vyplňovat pouze 79 respondentů, kteří mají alespoň zkušenost s trestným činem nebo tuto zkušenost mají jejich blízcí.

Otázka č. 20: Obrátil/a jste se Vy nebo Váš blízký na Policii ČR?

Graf č. 20: Obrátil/a jste se Vy nebo Váš blízký na Policii ČR?

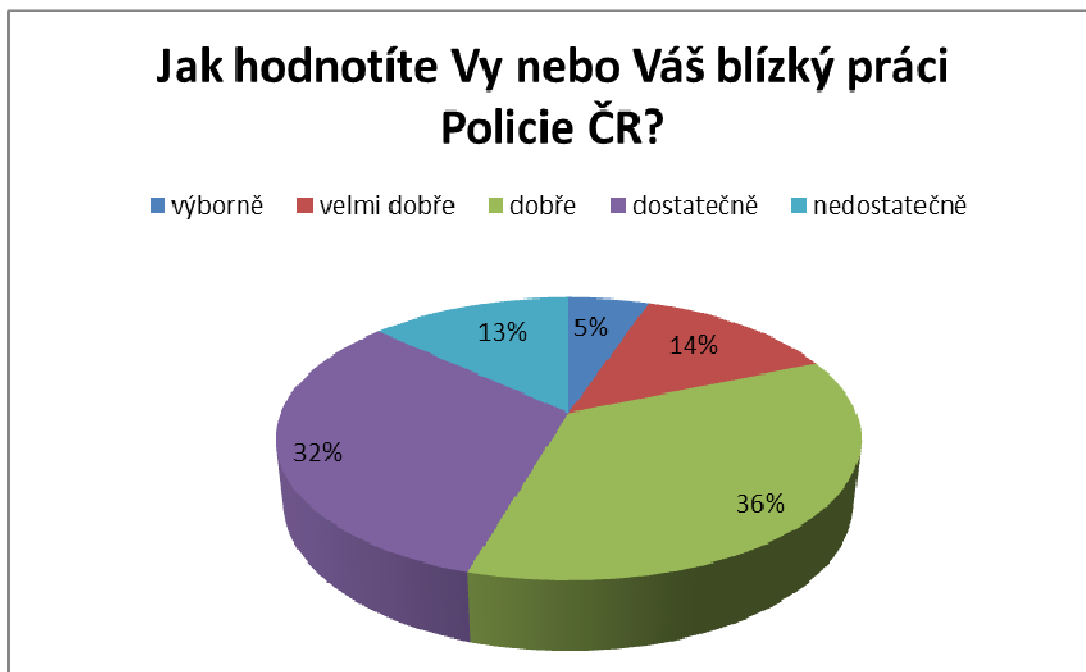
Otázka č. 20 se dotazuje, zda se respondenti, kteří v předchozí otázce uvedli, že se stali sami nebo jejich blízká osoba obětí trestného činu, obrátili na Policii ČR a čin nahlásili. Vzhledem k výsledkům předchozí otázky tento dotaz mělo zodpovídat 79 respondentů.

Celkem 57 dotazovaných uvedlo, že se oni nebo jejich blízcí samozřejmě na policii obrátili, 8 respondentů uvedlo, že oni nebo jejich blízcí chtěli čin nahlásit, ale domnívali se, že by policie pachatele stejně nevypátrala a 3 respondenti uvedli, že oni nebo jejich blízcí trestný čin nenahlásili, protože se obávali buď pachatele nebo vyšetřování. Pouze jeden respondent uvedl, že on nebo jeho osoba blízká nenahlásil trestný čin, protože nevěří v schopnosti policie. Posledních 6 respondentů uvedlo, že oni nebo jejich blízcí si nebyli jisti, zda mají trestný čin nahlásit. Bohužel 4 respondenti tuto otázku nezodpověděli.

Z grafického znázornění vyplývá, že 72% dotazovaných nebo jejich blízkých trestný čin nahlásilo policii, 10% dotazovaných či jejich blízkých chtěli trestný čin nahlásit, ale domnívali se, že by policie pachatele stejně nevypátrala a 8% dotazovaných či jejich blízkých si nebyli jisti, zda čin měli nahlásit. Dalších 5% dotazovaných otázku nezodpovědělo, 4% dotazovaných uvedlo, že oni či jejich blízcí

čin nenahlásili, protože se obávali pachatele či vyšetřování a 1% dotazovaných uvedlo, že nevěří v schopnosti policie.

Otázka č. 21: Jak hodnotíte Vy nebo Váš blízký práci Policie ČR?

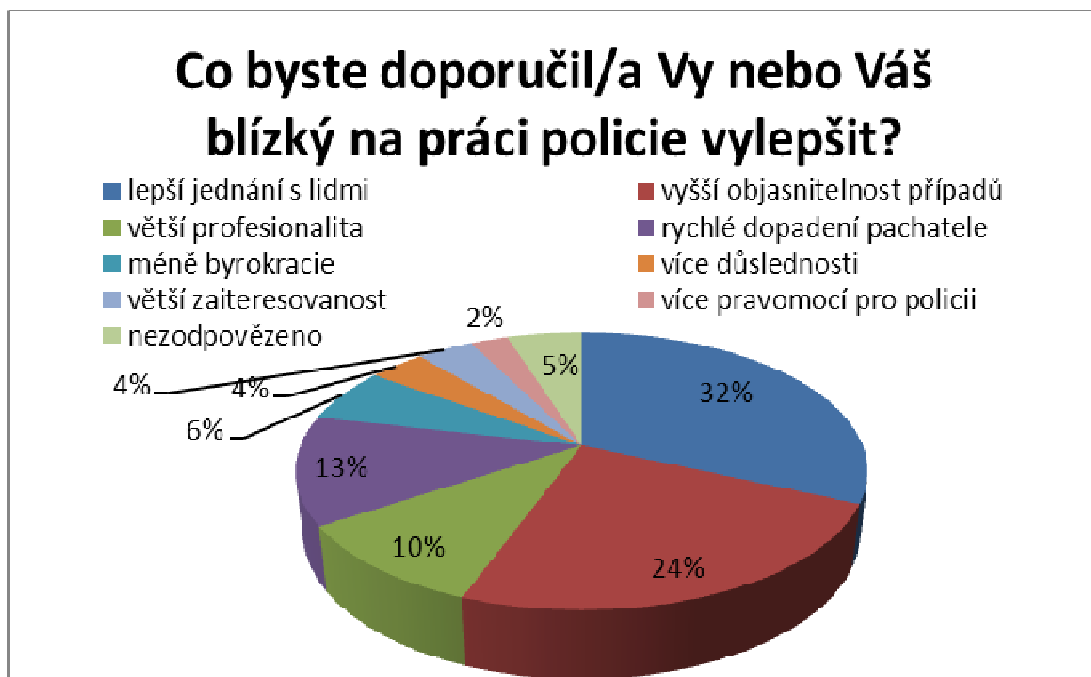

Graf č. 21: Jak hodnotíte Vy nebo Váš blízký práci Policie ČR?

Otázka č. 21 se zabývá hodnocením činnosti policie ve vyšetřování trestného činu, který oznámil respondent či jeho blízká osoba. Celkem 4 respondenti nebo jejich blízcí hodnotí činnost policie výborně, 10 respondentů hodnotí činnost velmi dobře, 27 respondentů hodnotí činnost dobře, 24 respondentů hodnotí činnost dostatečně a 10 respondentů nebo jejich blízcí hodnotí činnost policie nedostatečně.

Procentuálním vyjádřením 36% dotazovaných nebo jejich blízkých hodnotilo činnost policie jako dobrou, 32% dotazovaných hodnotilo činnost dostatečně a 14% dotazovaných ohodnotilo činnost policie velmi dobře. Dále 13% dotazovaných ohodnotilo činnost policie nedostatečně a pouze 5% dotazovaných uvedlo, že policisté provedli výbornou práci.

Otázka č. 22: Co byste doporučil/a Vy nebo Váš blízký na práci policie vylepšit?

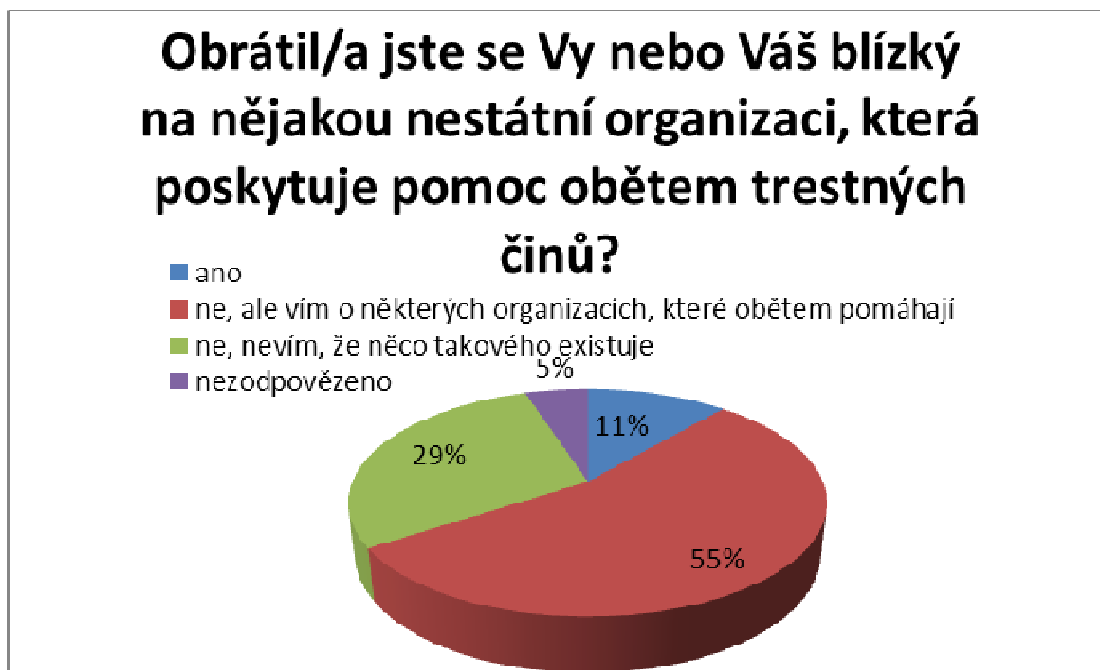
Graf č. 22: Co byste doporučil/a Vy nebo Váš blízký na práci policie vylepšit?

Otázka č. 22 se zajímá o rady respondentů či jejich blízkých, které by byly doporučeny policistům pro zlepšení jejich práce. Tyto rady vychází z jejich vlastních zkušeností s policií. Tato otázka je otevřená, respondenti proto měli prostor vyjádřit své názory. Poznatky a rady respondentů byly opět velmi různorodé a zajímavé, proto při rozboru těchto odpovědí bylo vytvořeno hlavních 9 oblastí, do kterých odpovědi nejčastěji směřovaly.

Celkem 25 respondentů uvedlo, že by oni nebo jejich blízcí doporučili policii zlepšit jejich přístup k lidem, nejčastěji uváděli větší ohledupnost, ochotu, respekt, empatii a celkově lidštější přístup. Dalších 19 respondentů by si přálo zvýšit objasnitelnost případů, 8 respondentů by doporučilo zvýšit profesionální jednání policistů, 10 respondentů by si přálo urychlení dopadení pachatele, 5 respondentů doporučuje méně byrokracie, 3 respondenti doporučují více důslednosti při práci, další 3 respondenti doporučují větší zainteresovanost policistů, 2 respondenti by si přáli pro policii více pravomocí a opět 4 respondenti otázku nezodpověděli.

V procentuálním vyjádření 32% dotazovaných doporučuje policii zlepšit přístup k lidem, 24% dotazovaných by si přálo zvýšit objasnitelnost případů a 13% dotazovaných si přeje, aby policie rychleji dopadávala pachatele.

Otázka č. 23: Obrátil/a jste se Vy nebo Váš blízký na nějakou nestátní organizaci, která poskytuje pomoc obětem trestných činů?

Graf č. 23: Obrátil/a jsem se Vy nebo Váš blízký na nějakou nestátní organizaci, která poskytuje pomoc obětem trestných činů?

Otázka č. 23 se dotazuje respondentů, zda oni nebo jejich blízcí využili služby nějaké nestátní neziskové organizace jako poškození trestným činem. Celkem 9 respondentů odpovědělo, že oni nebo jejich blízcí po trestném činu využili pomoc organizací pomáhajících obětem trestných činů, 43 respondentů uvedlo, že oni nebo jejich blízcí pomoc organizací nevyužili, ale ví, že takové organizace existují a 23 respondentů uvedlo, že oni nebo jejich blízcí služby pomáhajících organizací nevyužili, protože neví, že takový druh pomoci existuje. Těchto 23 respondentů v otázce č. 14 dříve uvedlo, že neví nebo se domnívají, že pomáhající organizace u nás nefungují. Počet těchto respondentů odpovídá a dokazuje, že respondenti odpovídali pravdivě. Opět 4 respondenti tuto otázku nezodpověděli.

Z grafu vyplývá, že 55% dotazovaných odpovědělo, že oni nebo jejich blízcí nevyužili po trestném činu služby pomáhajících organizací, ale uvedlo, že takové organizace znají. Dále 29% dotazovaných odpovědělo, že oni nebo jejich blízcí nevyužili pomoc organizací, protože neví, že takové služby existují, 11% dotazovaných uvedlo, že oni nebo jejich blízcí využili pomoc pomáhajících organizací a 5% dotazovaných otázku nezodpovědělo.

Nadcházející dvě otázky dotazníku bude vyplňovat pouze 9 respondentů, kteří využili služeb pomáhajících organizací a dále budou hodnotit činnost organizací.

Otázka č. 24: Jak hodnotíte Vy nebo Váš blízký práci dané organizace?

Graf č. 24: Jak hodnotíte Vy nebo Váš blízký práci dané organizace?

Otázka č. 24 se dotazuje respondentů na hodnocení činnosti pomáhající organizace, kterou jako poškození po trestném činu oni nebo jejich blízcí využili. Pouze 1 respondent hodnotí činnost organizace výborně, 2 respondenti ohodnotili organizaci velmi dobře, 5 respondentů hodnotí činnost dobře a 1 respondent ohodnotil činnost organizace jako dostatečnou. Nikdo z respondentů neodpověděl, že by organizace pracovala nedostatečně.

Z grafu vyplývá, že 56% dotazovaných nebo jejich blízkých hodnotí činnost pomáhající organizace dobře, 22% dotazovaných hodnotí činnost velmi dobře a 11% respondentů hodnotí činnost výborně, 11% dotazovaných hodnotí činnost organizací dostatečně. Nikdo z respondentů nehodnotí činnost pomáhající organizace nedostatečně.

Otázka č. 25: Co byste doporučil/a Vy nebo Váš blízký na práci organizace vylepšit?

Graf č. 25: Co byste doporučil/a vy nebo Váš blízký na práci organizace vylepšit?

Poslední otázka z dotazníku se ptá respondentů či jejich blízkých na rady, které by doporučili pomáhajícím organizacím pro zlepšení jejich práce. Tyto rady vychází z jejich vlastních zkušeností s těmito organizacemi. Tato otázka je otevřená, respondenti proto měli prostor vyjádřit své názory. Poznatky a rady respondentů v této oblasti nebyly moc rozmanité, proto při rozboru těchto odpovědí byly vytvořeny pouze 3 hlavní oblasti, do kterých odpovědi směřovaly.

Celkem 4 respondenti nebo jejich blízcí by organizaci doporučili lepší reklamu, s tím souvisí odpovědi dalších dvou respondentů, kteří uvedli větší informovanost veřejnosti o činnosti organizace a 3 respondenti uvedli, že neví, co by organizaci doporučili vylepšit.

Z grafického znázornění vyplývá, že 45% dotazovaných nebo jejich blízkých doporučují organizaci zajistit lepší reklamu, aby se organizace více zviditelnila, 33% dotazovaných neví, co by měla organizace zlepšit a 22% dotazovaných by doporučila organizaci více informovat veřejnost o její činnosti a službách.

3.3 Ověření hypotéz a shrnutí výsledků

Po rozboru výsledků odpovědí v dotazníkovém šetření následuje ověřování platnosti hypotéz a shrnutí výsledků výzkumného šetření. Ověřovala se platnost šesti reálných hypotéz:

Hypotéza č. 1 předpokládá, že více než polovina respondentů se domnívá, že v České republice existují zákony, které zajišťují obětem práva během trestního řízení.

Podle výsledků otázky č. 5 celkem 74% respondentů zná anebo se jen domnívá, že zákony na pomoc obětem existují. Platnost hypotézy č. 1 byla potvrzena.

Hypotéza č. 2 předpokládá, že více než jedna třetina respondentů má záporný postoj k Policii ČR.

V otázce č. 13 pouze 15 respondentů odpovědělo, že by trestný čin nenahlásili z důvodu nedůvěry k policii. Předpokládá se, že nedůvěra je projevem spíše negativního vztahu. Podle výsledků otázky č. 11 má 20% respondentů velmi nebo spíše záporný než kladný vztah k Policii ČR. Jedna třetina respondentů tvoří více než 30%, proto platnost hypotézy č. 2 nebyla potvrzena.

Hypotéza č. 3 předpokládá, že více než polovina respondentů se domnívá nebo ví, že v České republice fungují nestátní organizace, které pomáhají obětem trestných činů.

Podle výsledků otázky č. 14 se 85% respondentů domnívá nebo ví, že nestátní organizace na pomoc obětem existují, proto platnost hypotézy č. 3 byla potvrzena.

Hypotéza č. 4 předpokládá, že více než jedna polovina respondentů či jejich blízkých osob se stali obětí trestného činu jednou a více než jednou.

Podle výsledků otázky č. 19 se 52% respondentů či jejich blízkých stalo jednou a více než jednou obětí trestného činu. Platnost hypotézy č. 4 byla potvrzena.

Hypotéza č. 5 předpokládá, že více než polovina respondentů nezná význam pojmu mediace, kterou provádí Probační a mediační služba ČR.

Podle výsledků otázky č. 9 celkem 68% nezná pravý význam pojmu mediace. Tito respondenti buď správnou odpověď neznali, nebo uvedli jinou. Platnost hypotézy č. 5 byla potvrzena.

Hypotéza č. 6 předpokládá, že více než polovina respondentů nezná organizaci Bílý kruh bezpečí.

Podle výsledků otázky č. 15 celkem 57% respondentů nezná organizaci Bílý kruh bezpečí, proto platnost hypotézy č. 6 byla potvrzena.

Výsledky výzkumného šetření ověřily platnost pěti hypotéz ze šesti. Hypotéza č. 2, která předpokládala, že více než jedna třetina respondentů má záporný postoj k Policii ČR, se nepotvrdila. Odpovědi respondentů vyšly ve prospěch policie a 69% dotazovaných má spíše kladný nebo velmi kladný postoj k policistům, pouze 20% respondentů má k policii negativní postoj. Předpoklad hypotézy č. 2 mohl být ovlivněn množstvím negativních informací o policii v médiích a také předsudky.

Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že 74% respondentů zná anebo se jen domnívá, že zákony na pomoc obětem existují. Ovšem při celkovém hodnocení zákonů v České republice je nespokojeno 54% dotazovaných. Ti jsou nespokojeni buď jen v některých směrech, anebo by chtěli změnit celý systém. Další poznatky uvádí, že 45% respondentů se domnívá nebo ví, že státní sektor pomáhá obětem trestných činů.

Zkratku PMS ČR nepoznalo 83% respondentů. Při tvorbě dotazníku se předpokládalo, že kdo zná Probační a mediační službu ČR, pozná i její zkratku. Tento výsledek odpovídá skutečnosti, že pouze 32% respondentů zná náplň mediační činnosti, kterou provádí právě Probační a mediační služba ČR, na kterou byli respondenti dotazováni v předchozí otázce.

Celkem 86% respondentů se domnívá nebo ví, že policisté absolvují speciální školení či kurzy, kde se učí jednat s oběti trestných činů a poskytovat psychologickou první pomoc. Další otázka ohledně policie ukázala, že 69% respondentů má k policii velmi kladný nebo spíše kladný postoj. Nejčastějšími důvody, proč by respondenti nahlásili trestný čin policii, je, aby pachatel byl potrestán, aby se případ neopakoval, aby poškozený získal pomoc a aby byl v případě trestného činu na majetku majetek nalezen. Podle výsledků lze říci, že

respondenti mají smysl pro spravedlnost a přejí si spravedlivou společnost. Naopak nejčastějšími důvody, proč by trestný čin respondenti nenahlásili je, pokud by čin nebyl závažný, pokud by si to respondenti mohli vyřešit sami a pokud by s případem policie nemohla nebo nechtěla nic dělat. V souvislosti s odpověďmi se nabízí vysvětlení, že respondenti by se snažili problém vyřešit nejprve sami, než by se obrátili na policii. Otázkou může být, co si jednotliví respondenti představili pod pojmem „nezávažný trestný čin“.

Dále 85% respondentů se domnívá nebo ví, že u nás fungují nestátní organizace, které pomáhají obětem trestných činů. V navazující otázce 57% respondentů uvedlo, že nezná organizaci Bílý kruh bezpečí, která pomáhá obětem trestných činů. Do otázky byla vybrána právě tato organizace, protože je největší a nejrozšířenější organizací pomáhající obětem v České republice. Celkem 81% respondentů uvedlo, že jinou organizaci nezná. Tito respondenti buď znají Bílý kruh bezpečí a neznají žádnou další organizaci anebo neznají Bílý kruh bezpečí a ani jinou organizaci. Celkem 85% respondentů dosud nemělo možnost seznámit se blíže s činností některé nestátní organizace pomáhající obětem trestných činů. To svědčí o malé míře informovanosti občanů a nedostatečné nebo téměř žádné formě reklamy.

Pokud by se respondenti ocitli v roli oběti, nejvíce by od policie a pomáhajících organizací ocenili pocit bezpečí a ochranu před pachatelem, dopadení a potrestání pachatele, lidský přístup a ohleduplnost ze strany odborníků. Bohužel více než polovina respondentů nebo jejich blízcí se stali jednou a vícekrát obětí trestného činu. Toto číslo je ovlivněno množstvím trestné činnosti v České republice a také předpokladem, že mnoho respondentů mohlo v anonymním dotazníku přiznat i trestné činy, které policii nenahlásili. Jedenáct respondentů odmítlo tuto otázku zodpovědět. Je možné, že tito respondenti prožili traumatický trestný čin, o kterém nechtějí mluvit. Možnost nezodpovězení otázky měl každý respondentů, dotazníkové šetření bylo založeno na dobrovolnosti a nechtělo v nikom z nich vyvolat špatné vzpomínky.

Z respondentů, kteří mají zkušenost s trestným činem - buď oni sami, nebo jejich blízcí, jich 79% nahlásilo trestný čin policii a tento skutek vnímají za samozřejmé jednání. Průměrnou známku, kterou by Policie ČR získala od dotazovaných za svou práci při řešení trestných činů je 3, tedy většina jejich práci ohodnotila jako dobrou. Respondenti by si nejčastěji přáli zlepšit jednání policistů s lidmi, zvýšit objasnitelnost případů a urychlit dopadení pachatele. Více než

polovina respondentů, kteří uvedli, že mají zkušenost s trestným činem, nevyužili v jejich případě pomoc nestátních organizací, ale vědí, že takové organizace fungují. Z respondentů nebo jejich blízkých, kteří využili pomoc nějaké organizace, více než polovina hodnotí činnost organizace dobře a více než třetina respondentů hodnotí činnost velmi dobře či dokonce výborně. Většina těchto respondentů by ovšem doporučila organizaci zvýšit informovanost veřejnosti o své činnosti a spolu s tím vylepšit a rozšířit formy reklamy.

Při sběru dat se šetření potýkalo s několika problémy. Jelikož byl vzorek respondentů náhodný, nešlo zajistit stejný počet mužů a žen. Pokud by tomu tak bylo, bylo by možné z výsledků zjistit například rozdílné postoje, znalosti a zkušenosti mezi pohlavími. Tyto informace by rozšířily výsledky šetření. Při sběru dat v elektronické podobě se objevili respondenti, kteří v dotazníku žertovali, a proto jejich odpovědi nebylo možné zahrnout do výsledků. Dále nešlo zamezit tomu, aby respondenti některé otázky nezodpověděli. Počet respondentů, kteří neodpověděli, je uveden v grafech jednotlivých otázek.

Závěr

Závěrem lze říci, že cíle práce, které byly zadány v úvodu, byly splněny. Práce analyzovala jev obětí a svědků a popsala současné pojetí tohoto jevu. Prezentace výsledků výzkumného šetření uvedla informovanost laické veřejnosti o možnostech pomoci obětem trestných činů.

Práce představuje historické proměny vývoje práv obětí a svědků trestných činů a uvádí základní poznatky z oblasti psychologie obětí. Analyzuje systém pomoci obětem trestných činů v České republice - možnosti a způsoby pomoci, které zajišťuje legislativa, činnost Policie ČR, Probační a mediační služby ČR a činnost nestátních neziskových organizací. Výzkumné šetření zjistilo postoje respondentů k policii, hodnocení legislativy a pomáhajících organizací. Dotazník ověřil, že se respondenti nedostatečně orientují v systému pomoci obětem trestných činů, a proto je nutné jejich informovanost dále rozvíjet. Dotazník také zaznamenal zkušenosti respondentů, kdy se oni sami či jejich blízcí stali obětí trestného činu.

Systém pomoci obětem trestných činů v ČR stále obsahuje určité nedostatky. Výsledky empirické části práce mohou nabídnout alespoň některé možnosti, které by mohli vést ke zlepšení situace. Například samotní respondenti by si přáli, aby policie lépe jednala s lidmi, více je respektovala, vkládala do komunikace více ochoty a empatie. Dále by si respondenti přáli vyšší objasnitelnost případů a jejich rychlejší vyřešení, méně byrokracie, větší profesionalitu, více zainteresovanosti a více pravomocí pro příslušníky bezpečnostního sboru. U pomáhajících organizací by si respondenti přáli, aby organizace více informovaly veřejnost o své činnosti.

Práva obětí v trestním řízení se stále vyvíjí. Významnými mezníky, které posunuly práva obětí, jsou Rámcové rozhodnutí Evropské Unie z roku 2001 o obětech trestných činů a Zákon č. 45/2013 Sb., o pomoci obětem trestných činů.

Oběti trestných činů v naší společnosti byly, jsou a budou i nadále. Trestný čin může mít vážný dopad nejen na materiální, ale především na psychickou stránku obětí. Důsledky trestného činu v duševní oblasti mají nevyčíslitelnou hodnotu, proto je důležité oběti trestných činů chránit. Bezpečnostní složky by měly být důsledné, měly by dbát na dodržování dosavadních nařízení a zákonů s ohledem na lidský přístup, a zákonodárce by měl dál zdokonalovat tyto pravidla.

Použité zdroje

Literatura:

ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004, 431 s. ISBN 80-86473-86-4.

ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014, 160 s. ISBN 978-80-262-0582-1.

ČÍRTKOVÁ, L. VITOUŠOVÁ P. et al. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Příručka pro pomáhající profese. Praha: Grada, 2007, 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

HOLCR, K. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2009, 190 s. ISBN 978-80-87212-23-3.

JELÍNEK, J. et al. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2013, 264 s. ISBN 978-80-87576-49-6.

JELÍNEK, J. et al. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 320 s. ISBN 978-80-7502-016-1.

JELÍNEK, J. GRIVNA, T. et al. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního s kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, 256 s. ISBN 978-80-87576-39-7.

KAISER, G. *Kriminologie*. Praha: C. H. Beck, 1994, 264 s. ISBN 80-7179-002-8.

MAREŠ, J. *Posttraumatický rozvoj člověka*. Praha: Grada, 2012, 200 s. ISBN 978-247-3007-3.

NOVOTNÝ, O. ZAPLETAL, J. et al. *Kriminologie*. 2. přepracované vydání. Praha: Aspi Publishing, 2004, 452 s. ISBN 80-7357-026-2.

SOCHŮREK, J. SLUKOVÁ, K. et al. *Úvod do viktimologie pro pomáhající profese*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013, 120 s. ISBN 978-80-7372-951-6.

ŠTERN, P. OUŘEDNÍČKOVÁ, L. DOUBRAVOVÁ, D. *Probace a mediace*. Možnosti řešení trestných činů. Praha: Portál, 2010, 216 s. ISBN 978-80-7367-757-2.

TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Jak studovat zločin. Praha: Grada, 2010, 216 s. ISBN 978-80-247-2982-4.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Rozšířené a přepracované vydání. 3. vydání. Praha: Portál, 2004, 872 s. ISBN 80-7178-802-3.

VODÁČKOVÁ, D. et al. *Krizová intervence*. 2. vydání. Praha: Portál, 2007, 544 s. ISBN 978-80-7367-342-0.

VOKOUSH, J. *Policie České republiky*. 2. vydání. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2010, 85 s. ISBN 978-80-254-7700-7.

Cizojazyčná literatura:

JOUTSEN, M. *The Role of the Victim of Crime in European Criminal Justice Systems*. A Crossnational Study of the Role of the Victim. Helsinki: Government Printing Centre, 1987, 368 s. ISBN 951-47-0234-4.

Příspěvek ve sborníku:

VITOUŠOVÁ, P. Podpora obětí z pohledu nestátní organizace. In: KULÍŠKOVÁ, K. *K problematice obětí trestných činů a k výsledkům obětí v České republice*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Bílý kruh bezpečí, 1999, 63 s. ISBN 80-86008-57-6.

Příspěvek v periodiku:

ČÍRTKOVÁ, L. Zločin očima obětí. *Zpravodaj Bílého kruhu bezpečí*. 2011, č. 2, s. 6-8. ISSN 1213-8282.

Elektronické dokumenty:

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. Poslání a činnost. *Bkb.cz* [online]. © 2015 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/>

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. Navazující služby v ČR. *Bkb.cz* [online]. © 2015 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/kontakt/navazujici-sluzby-v-cr/>

IT STUDIO s.r.o. Odborné činnosti. Podpora obětí. *Pmscr.cz* [online]. © 2010-2014 [cit. 2014-11-11]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/odborne-cinnosti/>

Příspěvek do webového sídla:

MELŠA, J. Pomoc obětí funguje už rok In: *Policie.cz* [online]. 16. srpna, 2011 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/pomoc-obetem-funguje-uz-rok.aspx>

Zákony:

ČESKO. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66, s. 513-571. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=141/1961%20&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

ČESKO. Zákon č. 45 ze dne 30. ledna 2013 o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 20, s. 322-348. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=45/2013&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Související zdroje

Související literatura:

BAŠTECKÁ, B. *Psychosociální krizová spolupráce*. Praha: Grada, 2013, 317 s. ISBN 978-80-247-4195-6.

BOUŘA, V. *Vybraná témata z kriminologie*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007, 105 s. ISBN 978-80-7368-309-2.

ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998, 248 s. ISBN 80-85858-70-3.

ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, 312 s. ISBN 80-86898-73-3.

HERETIK, A. *Forenzná psychológia pre psychológov, právnikov, lekárov a iné pomáhajúce profesie*. 3. vydání. Bratislava: EuroKódex, 2010, 544 s. ISBN 978-80-89447-22-0.

SOCHŮREK, J. *Nástin vybraných problémů viktimologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2003, 81 s. ISBN 80-7083-745-4.

SPURNÝ, J. *Psychologie výslechu*. Praha: Portál, 2003. 114 s. ISBN 80-7178-846-5.

SÝKORA, J. DVOŘÁK, J. *Člověk v krizi*. Praha: Credit, 1998, 182 s. ISBN 80-213-0432-4.

ŠPATENKOVÁ, N. *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada, 2004. 197 s. ISBN 80-247-0586-9.

ZÁHORSKÁ, J. *Psychologická intervence při vyšetřování trestných činů*. Praha: Portál, 2007. 135 s. ISBN 978-80-7367-236-2.

Související příspěvky v periodikách:

ČÍRTKOVÁ, L. Oběť: proč se násilníkovi nebrání? *Psychologie dnes*. 2010, č. 11, s. 54-57. ISSN 1212-9607.

KRISTKOVÁ, V. Legislativní možnosti ochrany před sekundární viktimizací. *Trestněprávní revue*. 2008, č. 3, s. 65-69. ISSN 1213-5313.

MAREŠOVÁ, A. O významu poznávání obětí trestné činnosti. *Kriminalistika*. 2009, č. 1, s. 42-55. ISSN 1210-9150.

Související webové stránky:

POLICIE ČR. Policie České republiky. *Policie.cz* [online]. PČR, © 2015 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/>

TENDER SYSTEMS s. r. o. Registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. *Otc.justice.cz* [online]. © 2013-2015 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/seznam.jsf/>

Související zákon:

ČESKO. Zákon č. 257 ze dne 14. července 2000 o Probační a mediační službě. In: *Sbírka zákonů České Republiky*. 2000, částka 74, s. 3616-3621. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=257/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Přílohy

Seznam příloh:

Příloha A

Dotazník

Příloha B

Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení

Příloha A

Dotazník

Dobrý den,
jmenuji se Veronika Jechová a jsem studentkou UHK, kde na Pedagogické fakultě studuji magisterský obor Sociální pedagogika. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění dotazníku, který se týká systému pomoci obětem trestných činů v ČR. Zjištěné informace budou sloužit pouze k výzkumnému šetření, které je součástí diplomové práce. Dotazník obsahuje 25 otázek a zabere několik minut. Je anonymní.

Pokyny k vyplňování dotazníku:

U otázek zaškrtněte jednu odpověď pomocí křížku: ☒

Při výzvě (*lze vybrat více odpovědí*) můžete zaškrtnout více odpovědí najednou.

Při výzvě (*doplňte*) napište svou odpověď na uvedený řádek.

Předem děkuji za Váš věnovaný čas vyplňování.

Bc. Veronika Jechová

1. Vaše pohlaví: muž ☐
žena ☐
2. Váš věk (*doplňte*):
3. Kdo je podle Vás oběť (*doplňte*):
4. Jaká práva by podle Vás měla mít oběť trestného činu? (*doplňte*):
.....
5. Domníváte se, že u nás existují zákony, které zajišťují lidem v pozici oběti jistá práva?
☐ ano, o takových zákonech jsem slyšel/a
☐ ano, určitě takové musí být, ale neznám je
☐ spíše ano
☐ nevím
☐ spíše ne
☐ ne
6. Jaký je Váš názor celkově na zákony u nás?
☐ zákony jsou dobré, funguje zde spravedlnost
☐ zákony nejsou špatné, některé mají mezery
☐ nevím, jak bych justici ohodnotil
☐ v této oblasti jsem nespokojen s mnoha věcmi
☐ tento systém by se měl celý změnit, spravedlnost zde nefunguje
7. Domníváte se, že státní sektor nabízí pomoc obětem trestných činů?
☐ ano, vím
☐ spíše ano
☐ nevím
☐ spíše ne
☐ ne

8. Znáte název státní služby, která se skrývá pod zkratkou PMS ČR?
☐ ano (*doplňte*):
☐ ne
9. Co znamená pojem mediace, kterou vykonává Probační a mediační služba ČR?
☐ zveřejňování informací o obětech trestných činů v tisku
☐ mimosoudní řešení konfliktů
☐ způsob práce s pachateli trestných činů
☐ nevím
10. Domníváte se, že policisté mají speciální školení či kurzy, kde se učí jak jednat a pracovat s oběťmi trestných činů, se kterými se během práce setkají?
☐ ano, vím, že policisté mají v této oblasti profesionální znalosti
☐ ano, určitě mají, ale nic o tom nevím
☐ spíše mají
☐ nevím
☐ spíše nemají
☐ rozhodně nemají
11. Jaký je Váš postoj k Policii ČR?
☐ velmi kladný
☐ spíše kladný
☐ nevím
☐ spíše záporný
☐ velmi záporný
12. Z jakého důvodu byste oznámil/a trestný čin policii? (*lze vybrat více odpovědí*)
☐ takové věci se nemají stávat
☐ aby byl pachatel potrestán
☐ aby se případ neopakoval
☐ kvůli pojistce
☐ aby byl nalezen majetek
☐ abych získal/a pomoc
☐ nevím
☐ jiný důvod (*doplňte*):
13. Z jakého důvodu byste trestný čin neoznámil/a policii? (*lze vybrat více odpovědí*)
☐ pokud by to nebylo nic závažného
☐ pokud bych to vyřešil/a sám/sama
☐ pokud bych nebyl/a pojištěn
☐ pokud by policie s případem nemohla/nechtěla nic dělat
☐ nevěřím policii
☐ pokud bych se bál/a pomsty pachatele
☐ nevím
☐ jiný důvod (*doplňte*):
14. Domníváte se, že fungují v ČR nestátní organizace, které pomáhají obětem trestných činů?

- ☐ ano, vím o nich
- ☐ spíše ano
- ☐ nevím
- ☐ spíše ne
- ☐ ne

15. Znáte organizaci Bílý kruh bezpečí?

- ☐ ano
- ☐ ne
- ☐ nevím

16. Znáte nějakou jinou organizaci, která pomáhá obětem trestných činů v ČR?

- ☐ ano (*doplňte*):
- ☐ ne
- ☐ nevím

17. Měl/a jste možnost seznámit se blíže s obsahem činnosti některé organizace na pomoc obětem trestných činů?

- ☐ ano
- ☐ ne
- ☐ nevím

18. Pokud se vžijete do role oběti, co byste nejvíce ocenili od policie či pomáhajících organizací? (*lze vybrat více odpovědí*)

- ☐ dopadení a potrestání pachatele
- ☐ pocit bezpečí, ochrany před pachatelem
- ☐ finanční náhrada
- ☐ pomoc, informace
- ☐ profesionalita odborníků
- ☐ lidský přístup, ohleduplnost
- ☐ empatie, psychická podpora

19. Stal/a jste se někdy vy nebo Váš blízký obětí nějakého trestného činu?

- ☐ ano, jednou
- ☐ ano, více než jednou
- ☐ nevím
- ☐ ne, nikdy (*dále neodpovídejte, toto je pro Vás poslední otázka*)
- ☐ nechci tuto otázku zodpovídat (*dále neodpovídejte, toto je pro Vás poslední otázka*)

20. Obrátil/a jste se Vy nebo Váš blízký na Policii ČR?

- ☐ ano, samozřejmě
- ☐ chtěl/a jsem, ale stejně by pachatele nevypátrali – nepomohli by mi
- ☐ ne, bál/a jsem se pachatele, vyšetřování
- ☐ ne, nevěřím v schopnosti policie
- ☐ nebyl/a jsem si jistý/á, zda to mám nahlásit

21. Jak hodnotíte Vy nebo Váš blízký práci Policie ČR?

- ☐ výborně
- ☐ velmi dobře

- ☐ dobře
- ☐ dostatečně
- ☐ nedostatečně

22. Co byste doporučil/a Vy nebo Váš blízký na práci policie vylepšit? *(doplňte)*:

.....

23. Obrátil/a jste se Vy nebo Váš blízký na nějakou nestátní organizaci, která poskytuje pomoc obětem trestných činů?

- ☐ ano
- ☐ ne, ale vím o některých organizacích, které obětem pomáhají
- ☐ ne, nevím, že něco takového existuje

24. Jak hodnotíte Vy nebo Váš blízký práci dané organizace?

- ☐ výborně
- ☐ velmi dobře
- ☐ dobře
- ☐ dostatečně
- ☐ nedostatečně

25. Co byste doporučil/a Vy nebo Váš blízký na práci organizace vylepšit?
(doplňte):

Děkuji za vyplnění!

Příloha B

Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení

RÁMCOVÉ ROZHODNUTÍ RADY

ze dne 15. března 2001

o postavení obětí v trestním řízení

(2001/220/SVV)

RADA EVROPSKÉ UNIE,

s ohledem na Smlouvu o Evropské unii, a zejména na článek 31 a čl. 34 odst. 2 písm. b) této smlouvy,
s ohledem na podnět Portugalské republiky¹,
s ohledem na stanovisko Evropského parlamentu²,
vzhledem k těmto důvodům:

- (1) V souladu s akčním plánem Rady a Komise o nejlepších způsobech provádění ustanovení Amsterodamské smlouvy týkajících se vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva, zejména s jeho body 19 a 51 c), je třeba do pěti let od vstupu Smlouvy v platnost řešit otázku pomoci obětem prostřednictvím zpracování srovnávací studie režimů odškodňování obětí a zhodnocení možnosti přijmout opatření v rámci Evropské unie.
- (2) Komise předložila dne 14. července 1999 Evropskému parlamentu, Radě a Hospodářskému a sociálnímu výboru sdělení nazvané „Oběti trestné činnosti v Evropské unii: úvahy o normách a opatřeních, které je třeba přijmout“. Evropský parlament schválil usnesení týkající se sdělení Komise dne 15. června 2000.
- (3) Závěry ze zasedání Evropské rady v Tampere ve dnech 15. a 16. října 1999, a zejména bod 32 stanoví, že by měly být vypracovány minimální normy pro ochranu obětí trestné činnosti, zejména pro přístup obětí ke spravedlnosti a pro jejich právo na náhradu škody, včetně náhrady soudních nákladů. Kromě toho by měly být vytvořeny vnitrostátní programy pro financování opatření, veřejných i nevládních, na pomoc obětem a jejich ochranu.
- (4) Členské státy by měly sblížit své právní a správní předpisy v míře nezbytné k dosažení cíle, jímž je umožnit obětem trestných činů zvýšenou úroveň ochrany nezávisle na členském státě, ve kterém se nacházejí.

¹ Úř. věst. C 243, 24. 8. 2000, s. 4.

² Stanovisko ze dne 12. 12. 2000 (dosud nezveřejněné v Úředním věstníku).

- (5) Je třeba přihlížet k potřebám obětí a vyhovět jim komplexním a koordinovaným způsobem, aby se zabránilo přijímání dílčích či nesourodých řešení, jež by mohla oběti způsobit druhotné poškození.
- (6) Toto rámcové rozhodnutí se proto neomezuje na řešení otázky ochrany zájmů obětí v rámci samotného trestního řízení. Obsahuje rovněž určitá opatření pro pomoc obětem před trestním řízením a po trestním řízení, jež mohou zmírnit následky trestného činu.
- (7) Opatření pro pomoc obětem trestných činů, a zejména ustanovení týkající se odškodnění a mediace, se však netýkají řešení v občanskoprávním řízení.
- (8) Je nezbytné sblížit pravidla a praxi týkající se postavení a hlavních práv obětí, se zvláštním zřetelem na respektování důstojnosti obětí, na jejich právo poskytovat a přijímat informace, právo rozumět a být pochopen, právo být chráněn v jednotlivých etapách řízení a právo na přihlédnutí ke znevýhodnění způsobenému bydlištěm v jiném členském státě, než ve kterém byl spáchán trestný čin.
- (9) Toto rámcové rozhodnutí nicméně členským státům neukládá povinnost zaručit obětem stejné zacházení jako stranám řízení.
- (10) Je důležité zapojení specializovaných služeb a subjektů pro pomoc obětem před trestním řízením, v jeho průběhu a po jeho skončení.
- (11) Osobám přicházejícím do styku s oběťmi je nezbytné poskytnout vhodné a dostatečné školení, neboť je to podstatné jak pro oběti, tak pro dosažení cílů trestního řízení.
- (12) Je účelné používat stávající propojení v rámci sítě mezi kontaktními místy v členských státech, ať již v rámci soudního systému, nebo pro propojení subjektů pro pomoc obětem,

PŘIJALA TOTO RÁMCOVÉ ROZHODNUTÍ:

Článek 1

Definice

Pro účely tohoto rámcového rozhodnutí se rozumí:

- a) „oběť“ fyzická osoba, která utrpěla škodu včetně fyzického či psychického poškození, citovou újmu či hmotnou ztrátu přímo způsobenou jednáním či opomenutím, jež porušuje trestněprávní předpisy členského státu;
- b) „subjektem pro pomoc obětem“ nevládní subjekt legálně usazený v členském státě, jenž bezplatně a za vhodných podmínek pomáhá obětem trestných činů, a doplňuje tak činnost státu v této oblasti;
- c) „trestním řízením“ trestní řízení v souladu s platným vnitrostátním právem;
- d) „řízením“ postup v širokém slova smyslu zahrnující kromě trestního řízení všechny kontakty obětí, které v souvislosti se svými případy naváží s jakýmkoli orgánem, veřejnou službou či subjektem pro pomoc obětem před trestním řízením, v jeho průběhu nebo po jeho skončení;

- e) „mediací v trestních věcech“ hledání řešení ujednaného mezi obětí a pachatelem trestného činu a zprostředkovaného příslušnou osobou před trestním řízením nebo v jeho průběhu.

Článek 2

Respektování a uznání

1. Každý členský stát zaručí obětem ve svém trestněprávním systému skutečnou a přiměřenou úlohu. Bude nadále usilovat o to, aby obětem v průběhu řízení zaručil zacházení náležitě respektující jejich osobní důstojnost, a uznává práva a oprávněné zájmy obětí, zejména v rámci trestního řízení.
2. Každý členský stát zajistí, aby s oběťmi, jež jsou zvláště ohrožené, bylo zacházeno zvláštním způsobem, který co nejlépe odpovídá jejich situaci.

Článek 3

Výsledky a dokazování

Každý členský stát zaručí, aby oběti mohly být v průběhu řízení vyslechnuty a mohly poskytovat důkazy.

Každý členský stát přijme vhodná opatření, aby jeho orgány vyslyšely oběti pouze v míře nezbytné pro účely trestního řízení.

Článek 4

Právo přijímat informace

1. Každý členský stát zaručí, aby oběti zejména od svého prvního kontaktu s orgány činnými v trestním řízení měly přístup k informacím podstatným pro ochranu jejich zájmů, a to všemi vhodnými prostředky a pokud možno v obecně srozumitelných jazycích. Mezi tyto informace patří alespoň:
 - a) služby nebo subjekty, na něž se mohou oběti obrátit s žádostí o pomoc,
 - b) druh pomoci, kterou mohou získat,
 - c) kde a jak mohou podat trestní oznámení,
 - d) etapy řízení následující po trestním oznámení a úloha oběti v těchto etapách,
 - e) jak a za jakých podmínek může oběť získat ochranu,
 - f) v jakém rozsahu a za jakých podmínek má oběť přístup k
 - i) právnímu poradenství nebo
 - ii) právní pomoci nebo
 - iii) jakémukoli jinému druhu poradenství,pokud na ně má v případech uvedených v bodech i) a ii) právo,
 - g) požadavky, které upravují nárok oběti na odškodnění,
 - h) má-li oběť bydliště v jiném státě, jaké jsou zvláštní prostředky, které jsou jí k dispozici pro zajištění ochrany jejich zájmů.

2. Každý členský stát zajistí, aby oběti, jež projeví takové přání, byly informovány o

- a) výsledku jejich trestního oznámení,
- b) podstatných skutečnostech, jež jim v případě trestního stíhání umožní sledovat průběh trestního řízení s osobou stíhanou za čin, jenž se oběti dotýká, s výjimkou mimořádných případů, kdy by mohlo dojít k narušení řádného průběhu řízení,
- c) rozhodnutí soudu.

3. Členské státy přijmou nezbytná opatření, která alespoň v případech, kdy pro oběť existuje nebezpečí, zajišťují, aby bylo možno v okamžiku propuštění osoby stíhané nebo odsouzené za trestný čin, rozhodnout o informování oběti.

4. Pokud členský stát z vlastního podnětu předá informace uvedené v odstavcích 2 a 3, musí oběti zaručit právo na výběr, zda tyto informace přijme nebo odmítne, ledaže je jejich sdělení povinné v rámci daného trestního řízení.

Článek 5

Zajištění komunikace

Každý členský stát přijme nezbytná opatření, aby co nejvíce zmírnil komunikační obtíže týkající se porozumění nebo účasti oběti v postavení svědka nebo strany řízení v důležitých etapách dotyčného trestního řízení, a to způsobem srovnatelným s opatřeními tohoto druhu, která přijímá vůči obviněným.

Článek 6

Zvláštní pomoc obětem

Každý členský stát zajistí, aby oběť měla v odůvodněných případech bezplatný přístup k poradenství uvedenému v čl. 4 odst. 1 písm. f) bodě iii) týkajícímu se její úlohy v řízení a případně též k právní pomoci uvedené v čl. 4 odst. 1 písm. f) bodě ii), pokud by mohla mít postavení strany v trestním řízení.

Článek 7

Náklady obětí v souvislosti s trestním řízením

Každý členský stát v souladu s příslušnými vnitrostátními předpisy nabídne oběti, jež má postavení strany nebo svědka, možnost náhrady nákladů vzniklých v souvislosti s jejich oprávněnou účastí na trestním řízení.

Článek 8

Právo na ochranu

1. Každý členský stát zajistí přiměřenou úroveň ochrany obětem a případně jejich rodinám nebo osobám se stejným postavením jako rodinní příslušníci, zejména pokud jde o jejich bezpečí a ochranu jejich soukromí, domnívají-li se příslušné orgány, že existuje vážné nebezpečí odplaty, nebo pokud existují zjevné důkazy o vážném úmyslu narušit jejich soukromí.

2. Za tímto účelem, a aniž je dotčen odstavec 4, zaručí každý členský stát, aby v případě potřeby mohla být v rámci soudního řízení přijata vhodná opatření na

ochranu soukromí a vyobrazení oběti, její rodiny nebo osob se stejným postavením jako rodinní příslušníci.

3. Každý členský stát dále zajistí, aby se zamezilo kontaktům mezi obětí a pachatelem v budově soudu, ledaže to trestní řízení vyžaduje. Každý členský stát za tímto účelem stanoví ve vhodných případech postupné vytváření oddělených čekáren pro oběti v soudních budovách.

4. Je-li nezbytné chránit oběti, zejména ty nejohroženější, před následky jejich výpovědi při veřejném soudním jednání, zajistí každý členský stát, aby mohly na základě soudního rozhodnutí svědčit za podmínek umožňujících dosažení tohoto cíle, a to všemi vhodnými prostředky slučitelnými s jeho základními právními zásadami.

Článek 9

Právo na odškodnění v rámci trestního řízení

1. Každý členský stát zajistí, aby oběť trestného činu měla nárok na vydání rozhodnutí v přiměřené době o odškodnění pachatelem v rámci trestního řízení, ledaže vnitrostátní právo stanoví pro určité případy, že k odškodnění dojde jiným způsobem.

2. Každý členský stát přijme nezbytná opatření podporující pachatele, aby poskytl oběti přiměřené odškodnění.

3. Majetek oběti zajištěný v rámci trestního řízení, který lze vrátit, je oběti neprodleně vrácen zpět, pokud není naléhavě vyžadován pro potřeby trestního řízení.

Článek 10

Mediace v rámci trestního řízení

1. Každý členský stát podporuje mediaci v trestních věcech pro trestné činy, které považuje za vhodné pro tento druh opatření.

2. Každý členský stát zajistí, aby mohla být vzata v úvahu veškerá ujednání mezi obětí a pachatelem dosažená při mediaci v trestních věcech.

Článek 11

Oběti s bydlištěm v jiném členském státě

1. Každý členský stát zajistí, aby jeho příslušné orgány přijaly vhodná opatření pro zmírnění obtíží, jež mohou nastat, má-li oběť bydliště v jiném státu, než ve kterém došlo k trestnému činu, zejména pokud jde o průběh řízení. Za tímto účelem musí být příslušné orgány zejména oprávněné:

- rozhodovat o tom, zda oběť může učinit výpověď bezprostředně po spáchání trestného činu,
- za účelem výslechu oběti s bydlištěm v zahraničí využít v co nejširší míře ustanovení o videokonferencích a telefonních konferencích, obsažená v člancích 10 a 11 Úmluvy o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie ze dne 29. května 2000³.

2. Každý členský stát zajistí, aby oběti trestného činu, ke kterému došlo v jiném členském státu, než ve kterém mají bydliště, mohly podat trestní oznámení u příslušných orgánů státu bydliště, pokud nejsou schopny tak učinit v členském

³ Úř. věst. C 197, 12.7.2000, s. 1.

státu, kde byl čin spáchán, nebo pokud si tak nepřály učinit v případě závažného trestného činu.

Neuplatní-li příslušný orgán, u něhož je trestní oznámení podáno, sám svou příslušnost, neprodleně je předá příslušnému orgánu státu, na jehož území byl trestný čin spáchán. Trestní oznámení je vyřízeno podle vnitrostátního práva státu, v němž byl trestný čin spáchán.

Článek 12

Spolupráce mezi členskými státy

Každý členský stát podporuje, rozvíjí a zlepšuje spolupráci mezi členskými státy zaměřenou na zajištění účinnější ochrany zájmů obětí v rámci trestního řízení, která bude probíhat v rámci sítí přímo souvisejících se soudním systémem nebo která bude mít podobu vazeb mezi subjekty pro pomoc obětem.

Článek 13

Specializované služby a subjekty pro pomoc obětem

1. V rámci řízení podporuje každý členský stát zapojení služeb pro pomoc obětem pověřených organizací úvodního přijetí obětí a následné podpory a pomoci obětem, buď poskytováním speciálně vyškolených osob v rámci svých veřejných služeb, nebo formou uznání a financování subjektů pro pomoc obětem.
2. Každý členský stát podporuje součinnost uvedených osob či subjektů pro pomoc obětem v rámci řízení, zejména při:
 - a) poskytování informací obětem,
 - b) pomoci obětem podle jejich bezprostředních potřeb,
 - c) doprovázení obětí, je-li to nezbytné a možné, v průběhu trestního řízení,
 - d) pomoci poskytované obětem na jejich žádost po skončení trestního řízení.

Článek 14

Školení osob, které se podílejí na řízení nebo mají jiné kontakty s oběťmi

1. Každý členský stát podporuje prostřednictvím svých veřejných služeb nebo financováním subjektů pro pomoc obětem podněty umožňující osobám, které se podílejí na řízení nebo mají jiné kontakty s oběťmi, získat odpovídající školení zvláště zaměřené na potřeby nejvíce ohrožených skupin.
2. Odstavec 1 se vztahuje zejména na policejní úředníky a právníky.

Článek 15

Praktické podmínky týkající se postavení obětí v průběhu řízení

1. Každý členský stát podporuje v rámci celého řízení, a zejména pak v prostorách orgánů, ve kterých lze zahájit trestní řízení, postupné vytváření podmínek nezbytných pro předcházení druhotnému poškození obětí a pro zamezení vzniku zbytečných tlaků. Zejména jde o to zaručit obětem řádné úvodní přijetí a vytvořit v dotyčných prostorách vhodné podmínky odpovídající jejich situaci.

2. Pro účely odstavce 1 přihlédne každý členský stát zejména ke stávajícímu vybavení soudů, policejních služeben, veřejných služeb a subjektů pro pomoc obětem.

Článek 16

Územní působnost

Toto rámcové rozhodnutí se vztahuje na Gibraltar.

Článek 17

Provádění

Každý členský stát uvede v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s tímto rámcovým rozhodnutím

- pro článek 10 do 22. března 2006,
- pro články 5 a 6 do 22. března 2004,
- pro ostatní ustanovení do 22. března 2002.

Článek 18

Hodnocení

Ke dnům uvedeným v článku 17 sdělí všechny členské státy generálnímu sekretariátu Rady a Komisi znění předpisů, kterými ve svém vnitrostátním právu provádějí povinnosti, jež pro ně vyplývají z tohoto rámcového rozhodnutí. Na základě zprávy, kterou vypracuje generální sekretariát podle informací obdržených od členských států a písemné zprávy Komise, ověří Rada ve lhůtě jednoho roku od uvedených dnů, zda členské státy přijaly opatření nezbytná k dosažení souladu s tímto rámcovým rozhodnutím.

Článek 19

Vstup v platnost

Toto rámcové rozhodnutí vstupuje v platnost dnem vyhlášení v *Úředním věstníku Evropských společenství*.

V Bruselu dne 15. března 2001.

Za Radu
předsedkyně
M.-I. KLINGVALL